СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 8.09, 16.33, 8.24;
Віцебск — 8.05, 16.18, 8.13;
Магілёў — 7.58, 16.23, 8.25;
Гомель — 7.49, 16.26, 8.37;
Гродна — 8.23, 16.50, 8.27;
Брэст — 8.17, 16.57, 8.40.

МЕСЯЦ:
Поўня — 19 студзеня.

ІМЯНІНЫ:
Хвядоса, Міхала;
Фяліцыі, Тыматэуша

ЗВЯЗДА

24 СТУДЗЕНЯ 1992 г. пятніца № 16 (21794)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 40 кап.

РОЗГАЛАС

ЧЫТАЙЦЕ СВАЮ ГАЗЕТУ САМІ, КАЛІ НАС НЕ МОЖАЦЕ АБАРАНІЦЬ...

Калі гадавая падпіска вашай газеты будзе каштаваць больш як 100 рублёў, вы страціце, а не набудзеце. Мы абыдземся без газет. За такія грошы самі будзеце чытаць. Ужо і так абабралі да ніткі, а праўды як не было, так і няма. Усё ашукваюць мужыка ды грабяць. Каму гэта выгадна, хто падштурхоўвае народ да грамадзянскай вайны? Вы лічыце, што мы нічога не разумеем? Сёння поўным ходам адраджаецца буржуазія, капіталізм, а там і да фашызму недалёка. У мяне пенсія, 208 рублёў з кампенсацыяй, дык як мне, інваліду вайны II групы, жыць? Зрэшты, усе інваліды асуджаны на пагібель. Хто нас абароніць?

Такой жорсткасці, такога рабавання, такога варварства мы яшчэ не бачылі.

А. ЗАСІМАЎ.
Вёска Рабак,
Слуцкі раён.

Такі ліст атрымала рэдакцыя ў адказ на публікацыю аб маючым адбыцца павышэнні цэн на падпіску.

Мы поўнасцю падзяляем перакананне аўтара ў тым, што цэны на газеты не павінны расці. Мы адстойваем гэту пазіцыю перад Міністэрствам сувязі і інфарматыкі. Аднак ад нас, журналістаў, залежыць далёка не ўсё. Відаць, у гэтай барацьбе не апошнюю ролю адыграе і голас народа. Мы спадзяёмся на падтрымку сваіх чытачоў.

З ЛЁГКАЙ ПАРАЙ?

Сярод звыклых паведамленняў аб узрослых цэнах ёсць сапраўды кур'ёзныя. Вось, напрыклад, з раённага цэнтра Малырыта. Тут квіток у мясцовую лазню падаражаў, і яго кошт складае сёння 10 рублёў. Сапраўды, пасля такой лазні няёмка жадаць лёгкай пары — яна стала цяжкай.

Як вядома, падаражалі лазневыя паслугі ва ўсёй рэспубліцы. Але такога «крутога» падаражання, як у Маларыце, мы яшчэ не ведаем.

У БІБЛІЯТЭК—КАНКУРЭНТ СУР'ЁЗНЫ

НАВАГРУДАК (В. Пятровіч). Не выключана, што ў гарадскіх бібліятэк неўзабаве з'явіцца нечаканы і сур'ёзны канкурэнт. У адным з кіёскаў «Саюздруку» раз на тыдзень (па нядзелях) адкрываецца бібліятэка на грамадскіх пачатках, дзе можна ўзяць пачытаць літаратуру на рэлігійныя тэмы.

Арганізатар новай справы —шчыры вернік Ніна Васільеўна Бушміч. Яна гаворыць, што паслугамі яе бібліятэкі ўжо цяпер карыстаюцца не менш паўтары тысячы чалавек, людзі самых розных прафесій і ўзростаў.

АФЁРЫ ВАКОЛ «МАЛЬБАРА»

ГРОДЗЕНСКІ РАЁН (Б. Пракопчык). Як вы лічыце, чаго не хапае жыхарам г. Скідаля? Мэблі? Адзення? Абутку? Не! У Скідальскім спажыўтаварыстве вырашылі, што ніяк не пражыць без цыгарэт, і не абы-якіх, а славутых «Мальбара». На Беларускай універсальнай біржы заключаецца кантракт з МП «Стандарт» г. Брэста, якое накіроўвае ў Скідаль 50 тысяч пачкаў гэтага «дэфіцыту». Цана — 17 рублёў за пачак. Праўленне спажыўтаварыства павышае прадажную цану да 20 рублёў. І тут пачалося самае дзіўнае. Думаеце, цыгарэты адразу паступілі ў гандлёвую сетку? Іх тут жа пачалі рэалізоўваць малым прадпрыемствам і кааператывам. Відаць, гэтую аперацыю рыхтавалі загадзя. Няма бяды ў тым, што закон забараняе продаж тавараў кааператывам. 14 тысяч пачкаў «Мальбара» на 294 тысячы рублёў набыў у спажыўтаварыстве нехта Барчэнка з вытворча-камерцыйнай фірмы «Дарына» (потым высветлілася, што такі чалавек у гэтай фірме не працуе, а цыгарэты туды наогул не паступалі), 8,5 тысячы пачкаў купіў Конанаў з МП «Котра». 63 тысячы рублёў за прададзеныя 3 тыс. пачкаў паступіла ў касу спажыўтаварыства ад Сідарчука, які быццам прадстаўляў кааператыў «Старт». Як потым высветлілася, такога кааператыва на Гродзеншчыне не існуе зусім. Не гаворачы ўжо аб тым, што ўсе вышэйназваныя асобы не мелі нават даручэнняў на атрыманне цыгарэт ад сваіх фірм, накладныя на іх рэалізацыю не выпісваліся, і тым не менш гэта не перашкодзіла ім атрымаць 25,5 тысячы пачкаў цыгарэт. А спажыўтаварыства ўключыла 535,5 тысячы рублёў выручкі ў справаздачу аб выкананні плана тавараабароту. Астатнія цыгарэты па ўказанню старшыні спажыўтаварыства А. Лук'янава былі за пару дзён рэалізаваны праз гандлёвую сетку. Прычым без талонаў і без захавання норм продажу. Зноў жа была выдатная магчымасць для набыцця гэтага дэфіцыту ў неабмежаванай колькасці для яго далейшага перапродажу па больш высокіх цэнах. Кажуць, што ў Польшчы на «Мальбара» робяць нядрэнны бізнес.

ХТО ЁСЦЬ ХТО

Нялёгка арыентавацца ў цяперашнім імклівым палітычным жыцці. Колькасць партый, рухаў, згуртаванняў, саюзаў расце ледзь не з кожным днём. Іх палітычныя платформы часам так падобны, што цяжка адрозніць адну ад другой.

Дзеля таго, каб бліжэй пазнаёміць чытачоў з лідэрамі асноўных партый і рухаў, якія існуюць цяпер на Беларусі, «Звязда» пачынае друкаваць цыкл гутарак пад рубрыкай «Хто ёсць хто». Мяркуем, гэтыя палітычныя дыялогі дапамогуць вам правільна адрозніваць колеры і адценні ў сённяшняй стракатай палітычнай палітры Беларусі.

Пачынаем цыкл гутаркай са старшынёй Цэнтральнай Рады Беларускай Сацыял-Дэмакратычнай Грамады Міхасём Ткачовым.

(Чытайце 2-ю стар.).

ЯК НАРОДНЫ ДЭПУТАТ ХАЛАДЗІЛЬНІКІ ДЗЯЛІЎ

Выкарыстоўваючы свае дэпутацкія магчымасці, народны дэпутат Беларусі Андрэй Фрэйберг — галоўны ўрач Зэльвенскага тэрытарыяльнага медыцынскага аб'яднання — «прабіваў» халадзільнікі для бальніцы гарпасёлка. Мэты, што і казаць, гуманныя, і на яго запытанне, згодна з распараджэннямі аблвыканкома і аблспажыўсаюза, вырашана было адпусціць для ТМА Зэльвенскага раёна сем халадзільнікаў «Мінск-15» і пяць каляровых тэлевізараў «Гарызонт-416».

Аднак наіўна было б меркаваць, што ўсё гэта трапіла ў бальнічныя палаты.

Намеснік галоўнага ўрача райбальніцы Уладзімір Каліноўскі два тэлевізары пакінуў для патрэб райбальніцы. Яшчэ два набылі медсястра А. Прусевіч і бухгалтар М. Саўко. Не забыліся «падмазаць» і начальніка рэвізійнай службы абласнога аддзела аховы здароўя Уладзіміра Рубца.

Халадзільнікі таксама размяркоўваліся сярод тых, хто што-небудзь ведаў аб тым, што адбываецца. Прамым назначэннем усе сем халадзільнікаў развезены па кватэрах наступных работнікаў: Анатоля Лабажовіча, загадчыка радзільнага аддзялення, Леакадзіі Чубрык, кладаўшчыцы, Дзмітрыя Юргеля, шафёра. І сябе не абдзяліў В. Каліноўскі. Па халадзільніку набылі таксама жонка народнага дэпутата ўрач-лабарант Святлана Фрэйберг, медсястра Анжэліка Хіхлуша, намеснік галоўнага бухгалтара Ванда Алешка.

Што ж, свая кашуля бліжэй да цела...

Пры апытанні супрацоўнікамі групы па барацьбе з эканамічнай злачыннасцю Зэльвенскага РАУС работнікі бальніцы, якія ўзялі халадзільнікі і тэлевізары, і сам народны дэпутат А. Фрэйберг спасылаліся на рашэнне савета працоўнага калектыву. Аднак пры праверцы і апытанні выявілася, што падобнага рашэння не было і блізка. Многія з работнікаў бальніцы не ведалі, што гэтыя тавары наогул існуюць.

Пётр ЖЭБРАК,
БелаПАН.

МЫ МЯРКУЕМ ТАК. А ВЫ?

ЗАЯЎКА НА АНТЫМАНАПАЛІЗМ

Але наколькі гэта страшна для дзяржаўных манапалістаў?

Няйначай ва ўрадзе таксама схапіліся за галаву ад вольных цэн і следам за пастановай аб іх лібералізацыі тэрмінова выдалі пастанову «Аб часовых мерах процідзеяння завышэнню цэн манапольнымі вытворцамі», якая надрукавана ва ўчарашнім нумары «Звязды». Дык што, барацьба супраць манапалізму?

Так, першая і даволі сур'ёзная заяўка ў гэтым напрамку зроблена: услых аб'яўлена аб пэўных мерах, прадугледжана да 1 ліпеня распрацаваць праект комплекснай праграмы па дэманапалізацыі эканомікі, Дзяржкамстату Рэспублікі трэба на працягу месяца вызначыць усіх манапалістаў... Зрэшты, работы ў Дзяржкамстата, напэўна, шмат не будзе, спецыялізацыя ў нас створана выдатная. Карацей, на каго ні кіўні — абавязкова адзіны ў сваім родзе, абавязкова манапаліст. Да таго ж Дзяржкамстат павінен інфармаваць аб манапалістах ужо пачынаючы з тых, хто дае на рынак звыш 30 працэнтаў тавару або паслуг. А хто пераступае за 70 працэнтаў — таму ўвогуле будзе вынесены прыгавор наконт дамінуючага становішча на рынку... Добрая пастанова, пра нас, спажыўцоў, клапоціцца (дарэчы, і пра спажыўцоў прадукцыі матэрыяльна-тэхнічнага прызначэння таксама), але асмелюся сцвярджаць, што той «звышманапольны» веласіпед па цане каля дзвюх тысяч рублёў, які бачылі ўжо ўніклівыя спажыўцы і пра які (дакладней — яго цану) яны гавораць нават з нейкім захапленнем (вядома, гэта ўсё ж не хлеб), так і застанецца «ў цане». Нягледзячы на пастанову. Няпроста разбурыць, знішчыць манапалізм як з'яву, і практычна нельга зрабіць гэтага ва ўмовах абсалютнага панавання дзяржаўнай уласнасці. На жаль, няма пакуль таго асяроддзя, якое змагалася б з манапалізмам лепш за ўсякія пастановы, няма магутнага пласта свабодных, незалежных ад дзяржавы (вядома, таксама адносна) таваравытворцаў, прадпрымальнікаў. Карацей — няма прыватнай уласнасці. Толькі на свабодным рынку, у вострай канкурэнтнай барацьбе можа быць нанесены сакрушальны ўдар па манапалізму. Мы ж ніяк не асмелімся пачаць па-сапраўднаму прыватызацыю, якую, напэўна, і трэба было ставіць на першае месца сярод рыначных рэформ. Нават пры правядзенні пэўных мер па дэманапалізацыі вытворчасці — апошняя ўсё роўна застаецца пакуль што манапалізаванай адным уласнікам — дзяржавай. І няхай нават на месцы аднаго ранейшага аб'яднання будуць пяць прадпрыемстваў — яны змогуць няблага паладзіць на адным рынку і захаваць пры гэтым свой інтарэс. Увогуле ж, пры такой дзяржаўнай манаполіі ўсялякае антыманапольнае рэгуляванне хутчэй за ўсё ператворыцца ў кантроль над цэнамі. Што, у прыватнасці, прагледжваецца і ў той жа пастанове. Наступнае катэгарычнае патрабаванне: «Для прадухілення неабгрунтаванага росту цэн на рынках сродкаў вытворчасці, тавараў і паслуг прадпрыемствам -манапалістам, **іншым прадпрыемствам і арганізацыям** (выдзелена мной — І. Б. Заўважу тут жа: «іншым» — значыць, няйначай, не манапалістам) забараняецца:

штучна павышаць ці падтрымліваць цэны на аўкцыёнах і таргах (што азначае «штучна», і што гэта будуць за аўкцыёны без гульні цэн?);

абмяжоўваць аб'ёмы вытворчасці (продажу) пэўных відаў прадукцыі (тавараў, паслуг)».

Калі апошняя забарона прымальная ў адносінах да манапалістаў, то як яе разумець у адносінах да «іншых»? Ці не спроба тут вярнуцца да ранейшага адміністравання: што вырабляць, каму прадаваць і па якой цане?

І яшчэ спроба вярнуць кантроль над цэнамі яўна прагледжваецца ў адным з пунктаў «Палажэння аб дэклараванні ў 1992 годзе цэн на прадукцыю (тавары, паслугі) прадпрыемстваў - манапалістаў», якое прынята разам з «Часовымі мерамі...». Чытаем: «Дзяржэканомплан, аблвыканкамы і Мінскі гарвыканкам у тыднёвы тэрмін аналізуюць прадстаўленыя цэны на прадукцыю (тавары, паслугі) **на адпаведнасць іх цэнам, прынятым па міждзяржаўных пагадненнях...»** (выдзелена мной — І. Б.) Выходзіць, калі раней цэны ўстанаўліваў Дзяржкамцэн, то цяпер іх будуць дыктаваць міждзяржаўныя пагадненні? Аднак цікава: да рынку мы ідзём ці назад ад яго? І хто збіраецца ўладарыць на ім? Думаецца, гэта ўсё ж павінны быць свабодныя вытворцы, а не дзяржава, тым больш — Садружнасць дзяржаў.

Між іншым, указаныя вышэй органы, згодна з палажэннем, могуць аналізаваць цэны «ў выпадку неабходнасці» і на адпаведнасць іх цэнам «на рынках іншых рэспублік, якія ўваходзяць у адзіную эканамічную прастору...»

Тут мы падышлі да самой сутнасці — для каго прымалася пастанова? І наконт якіх прадпрыемстваў - манапалістаў трэба гаварыць? Тых, што дамінуюць са сваёй прадукцыяй на рэспубліканскім рынку, або на рынку былога Саюза? Калі гэта датычыць рынку нашай рэспублікі, то навошта вывучаць з адпаведнай мэтай рынак на тэрыторыі іншых рэспублік? Увогуле, па законах таго ж рынку, няхай дамінуе там наша прадукцыя. Колькі падобных прыкладаў можна прывесці з «іхняга», капіталістычнага замежжа, як яны імкнуцца захапіць адзін у аднаго рынкі, словам — дамінаваць! І нічога дрэннага ў гэтым няма, кожны клапоціцца ў першую чаргу пра свой інтарэс. Ну, а чаму ж мы гэткія дабрахоты?

Зрэшты, многае праясніла размова з адным са спецыялістаў Упраўлення цэн Дзяржэканомплана, які заўважыў, што, маўляў, можа, «Часовыя меры» і працаваць па-сапраўднаму не будуць, усё залежыць ад таго, як дамовяцца паміж сабой у Садружнасці. Таму, напрыклад, і канкрэтных лічбаў гранічнага ўзроўню рэнтабельнасці на прадукцыю сваіх манапалістаў у пастанове не вызначалі, а толькі заявілі, што павінен быць такі ўзровень. Маўляў, раптам Расія зробіць вольнымі цэны на нафту і газ, а мы, выходзіць, свае трактары будзем пастаўляць ім па цане ў адпаведнасці з заяўленымі лічбамі рэнтабельнасці?

Што ж, логіка ёсць. Як, дарэчы, яўна відавочная і спроба дамовіцца аб тым, каб узяць цэны пад агульны кантроль, у рамках адзінай эканамічнай прасторы. Праўда, зноў-такі: невядома, наколькі ўсё тут выглядае па-рыначнаму?

Іван БАРАНОЎСКІ,
аглядальнік «Звязды».

СНД: ІНФАРМАЦЫЙНАЯ МАЗАІКА

СТЫПЕНДЫІ ШКОЛЬНІКАМ КІШЫНЁВА

Вучні кішынёўскай школы № 16 мелі нядаўна прыемны сюрпрыз — яны атрымалі стыпендыю. Праўда, не ўсе, а толькі тыя, хто закончыў семестр на «дзесяткі» і «дзевяткі» (У Малдове ўведзена дзесяцібальная сістэма ацэнак). Размер стыпендыі для пачатковых класаў — 15 рублёў, для старэйшых — 60. Як запэўніваюць педагогі, гэта прыкметна стымулявала цікавасць дзяцей да заняткаў. Грошы на стыпендыі выдзеліла сумеснае савецка-канадскае прадпрыемства «Містэр Гудбай».

АНТЫКРЫЗІСНАЯ ГРУПА ДЗЕЙНІЧАЕ

Пачала работу антыкрызісная група ВС Расіі, створаная для кантролю за ходам эканамічнай рэформы. Яе кіраўнік, намеснік старшыні ВС Рэспублікі Уладзімір Шумейка сказаў, што ўжо разглядаліся, у прыватнасці, меры, здольныя зацікавіць вытворцаў прадукцыі.

КАЗАХСТАН НЕ МОЖА ЖЫЦЬ БЕЗ МОРА

Выхад Казахстана да Ціхага акіяна забяспечыць пагадненне, падпісанае ўрадавай дэлегацыяй Казахстана і адміністрацыяй горада Савецкая Гавань. У адпаведнасці з гэтым дакументам, Казахстан прыме ўдзел у будаўніцтве рыбнага порта, сацыяльных аб'ектаў. Узамен рэспубліка атрымае магчымасць выкарыстоўваць гандлёвы порт для адпраўкі сваіх грузаў у краіны Азіяцка-Ціхаакіянскага рэгіёна, купляць рыбу, нарыхтоўваць лес.

ЧЭКІСТЫ Ў АДСТАЎКУ НЕ ПАДАЮЦЬ

МАСКВА. Паведамленне шэрагу газет аб масавай падачы чэкістамі рапартаў аб адстаўцы не адпавядае сапраўднасці. Пра гэта паведаміў памочнік першага намесніка міністра бяспекі і ўнутраных спраў Расіі. Калі асобныя рапарты з просьбай аб адстаўцы і ляглі на стол начальства, дык яны прадыктаваны выключна ініцыятывай саміх супрацоўнікаў.

НАФТЫ МЕНШ, АЛЕ ЁСЦЬ НАДЗЕЯ, ШТО ЯНА НЕ ЗНІКНЕ

На 50 мільёнаў тон скарацілася здабыча сібірскай нафты ў мінулым годзе ў параўнанні з 1990 годам і склала 305 мільёнаў тон. Паводле папярэдніх разлікаў, і сёлета паступленне нафты з Цюмені будзе падаць і складзе каля 260 мільёнаў тон.

На думку спецыялістаў, для стабілізацыі здабычы неабходна неадкладная поўная мадэрнізацыя ўсіх цюменскіх нафтавых промыслаў, абсталяванне якіх знасілася і ўстарэла. Такая магчымасць з'явілася, таму што па ўказу Прэзідэнта Расіі Барыса Ельцына Цюменская вобласць і яе нафтаздабываючыя прадпрыемствы пачынаючы з гэтага года будуць распараджацца 20 працэнтамі здабываемай нафты, якую змогуць пускаць на экспарт.

ДА ВІЗІТУ Ў РЭСПУБЛІКУ БЕЛАРУСЬ МІНІСТРА ЗАМЕЖНЫХ СПРАЎ ФРАНЦУЗСКАЙ РЭСПУБЛІКІ РАЛАНА ДЗЮМА

Пан Ралан Дзюма — выдатны французскі палітычны дзеяч, дзяржаўны міністр, міністр замежных спраў. Нарадзіўся 23 жніўня 1922 года ў Ліможы ў сям'і дзяржаўнага служачага. Закончыў юрыдычны факультэт у Парыжы і Лонданскі універсітэт, школу усходніх моў у Парыжы. Удзельнічаў у руху Супраціўлення. Адвакат, журналіст. Выбраны ў парламент у 1956 годзе, з таго часу неаднаразова перавыбіраўся. Намеснік старшыні Нацыянальнага сходу (красавік—май 1968 г.), старшыня камісіі па замежных справах Нацыянальнага сходу (з 1986 г.). Міністр па замежных справах (1983-84 гг.), міністр знешніх зносін (1984-86 гг.), міністр замежных спраў ва ўрадзе М. Ракара (з мая 1988 г.). Член дэмакратычнага і сацыяльнага саюза супраціўлення — ЮДСР (у 50-х гг.), федэрацыі дэмакратычных і сацыялістычных левых сіл (у 60-х гг.), член кіруючага камітэта французскай сацыялістычнай партыі (80-я гг.). Аўтар кнігі «Я бачыў Кітай» і інш.

Жанаты, мае траіх дзяцей.

Рэспубліку Беларусь наведвае першы раз.

ЯШЧЭ РАЗ АБ КУПОНАХ

Адбылося пасяджэнне Камісіі Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь па каардынацыі работы і аператыўнаму вырашэнню пытанняў, звязаных з увядзеннем і функцыяніраваннем купоннай сістэмы разлікаў за тавары. Зацверджаны некаторыя змяненні дзеючага парадку продажу тавараў насельніцтву па купонах.

Дапаўненні да Інструкцыі аб парадку выдачы, захоўвання, уліку картак спажыўца і рэалізацыі тавараў па купонах

1. Пры выплаце грашовай кампенсацыі, прадугледжанай Законам Рэспублікі Беларусь «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ад катастрофы на ЧАЭС» для інвалідаў (у адносінах да якіх установлена прычынная сувязь атрыманай інваліднасці з чарнобыльскай катастрофай), удзельнікаў ліквідацыі вынікаў гэтай катастрофы і членаў іх сем'яў купоны выдаюцца ў памеры 100 працэнтаў атрымліваемай сумы, але не больш як 2.500 рублёў на чалавека.

2. Пры рэалізацыі камплекта колаў для легкавога аўтамабіля (але не больш пяці штук) разлік праводзіцца па чэкавай кніжцы Ашчаднага

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ВАША ЗДАРОЎЕ

Лячэнне без лякарстваў

Калі доктар лічыць, што ў дзіцяці звычайнае вострае рэспіраторнае захворванне або бранхіт, трэба прымяніць нялекавую тэрапію.

Пры ёй папраўка ідзе не так хутка, але затое арганізм працягвае выпрацоўваць ахову, не стэрылізуецца кішэчнік (што тоіць у сабе дысбактэрыёз). Апрача таго, многія элементы нетрадыцыйнага лячэння загартоўваюць і ўмацоўваюць.

Так званая прастуда пачынаецца з насмарку. Дзецям ранняга ўзросту амаль перад кожным кармленнем трэба прачышчаць нос. Спачатку прамываюць яго содавым растворам (1 чайная лыжка соды на шклянку вады), а потым закапваюць адну-дзве кроплі груднога малака, паколькі ў ім утрымліваюцца ўсе ахоўныя рэчывы, якія чалавек выпрацоўвае на працягу жыцця. Калі ў маці няма малака, можна закапваць 1—2 кроплі цёплага алею.

Небяспечна ўводзіць вадкасць у носік малыша праз грушу, таму што ў дзяцей вадкасць вельмі лёгка праходзіць з носа ў еўстахіеву трубу, якая злучае нос і вуха. Таму лепш прамываць нос кноцікамі, змочанымі ў содавым растворы.

Пры насмарку старэйшым дзецям вельмі добра папарыць ногі, калі тэмпература не вышэй 38 градусаў. Спачатку трэба апусціць ножкі ў цёплую ваду, а потым паступова даліваць гарачую, каб

тэмпература яе дайшла да 40—41 градуса. Як толькі ногі пачырванеюць, карысна абліць іх халоднай вадой, а потым зноў апусціць у гарачую. І так тры разы.

Пасля апошняга аблівання халоднай вадой адзець шарсцяныя шкарпэткі і пакласці ў пасцель. Можна парыць і ручкі, або тое і другое.

Маленькім дзецям робяць так званыя «боцікі»: на ножкі надзяваюць баваўняныя шкарпэткі або паўзункі, да пятак прыкладваюць па палавінцы гарчычніка, змочанага ў цёплай (!) вадзе, зверху — шарсцяную шкарпэтку. Працэдура працягваецца 45—50 мінут.

Калі з'яўляецца кашаль, трэба паставіць гарчычнікі. Яны поўнасцю проціпаказаны пры любых алергічных праявах.

Дзецям з алергічнай настроенасцю проціпаказаны любыя працэдуры, у якіх прымяняюцца рэчывы з пахам (напрыклад, камфарны спірт, гарчычнікі, шкіпінарныя расціранні). Усё гэта можа справакаваць спазм бронхаў і цяжкасць дыхання. А вось масляныя кампрэсы пры бранхітах карысныя ўсім.

Масляныя кампрэсы, як і іншыя цеплавыя працэдуры, трэба рабіць тады, калі, хоць бы часова, тэмпература панізілася. Алей грэюць да 40—45 градусаў, у ім змочваюць палатняную анучу, хутка абгортваюць яе вакол груднай клеткі, зверху — сухую анучу, потым рушнік, шарсцяны шалік і пакідаюць на 2 гадзіны. Зняўшы абгортванне, дзіця трэба памыць, таму што маслам закрываюцца скурныя поры, праз якія выдзяляюцца шкодныя прадукты абмену.

У час хваробы дзіця трэба купаць, не баючыся, што гэта пагоршыць яго стан. Перакутванне, забруджаная скура, неачышчаны кішэчнік і шмат ежы — усё гэта падтрымлівае цяжкі стан і высокую тэмпературу. Тут перапужаныя дарослыя дабаўляюць дозы лякарстваў і дабіваюцца паляпшэння, але вельмі хутка дзіця зноў і зноў захворвае.

Іншы раз варта толькі ачысціць кішэчнік, захоўваць дыету, вымыць дзіця — і высокая тэмпература спадае, стан хутка паляпшаецца.

Апрача масляных, добра рабіць і іншыя кампрэсы, напрыклад тварожныя. Сагрэць тварог, зліць сыроватку, пакласці тварог на марлю, а затым прывязаць яго да груднай клеткі на 30—40 мінут.

Загартоўвайце ногі

Мясцовая загартоўка ступняў робіць іх менш чуллівымі да ахаладжэння і дапамагае пазбегнуць шэрагу хвароб. Абмыванне ступняў трэба рабіць штодзённа, лепш перад сном.

Пачатковая тэмпература вады плюс 20 градусаў, для аслабленых людзей — 25.

Працягласць працэдуры— 15—30 секунд. Паступова зніжаючы тэмпературу вады (праз 3—4 дні на I градус), вы з часам пяройдзеце да абмывання вадой з-пад крана. Прывыкнуўшы да такіх працэдур, асцярожна павялічвайце іх працягласць да 1,5 — 2 мінут, а затым пераходзьце да нажных ваннаў, даводзячы іх працягласць да 3 мінут. Прымаючы нажныя ванны, увесь час пераступайце з нагі на нагу. Можна прымяняць кантрастныя ванны. Падрыхтуйце два тазы. У адным з іх будзе вада з тэмпературай плюс 37 градусаў, у другім — плюс 20. Спачатку патрымайце ногі ў гарачай вадзе (30 сек.), затым у халоднай (15 сек). Зрабіце 2—3 такія змены, а затым разатрыце ногі ручніком да пачырванення. У далейшым тэмпературу гарачай вады паступова павышайце да 42 градусаў, а халоднай— зніжайце да 15-ці.

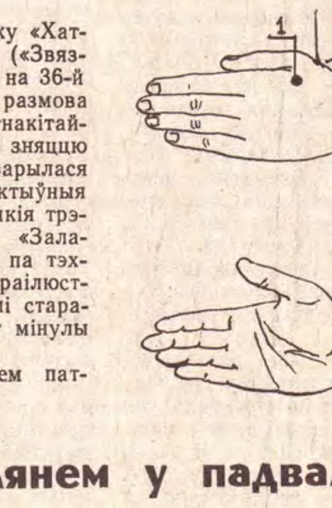
Людзям аслабленым і хваравітым лепш пачынаць з абціраня ступняў злёгку адціснутай губкай ці ручніком.

ВЯРТАЮЧЫСЯ ДА НАДРУКАВАНАГА

Па метаду кітайскіх лекараў

У мінулым выпуску «Хатняй энцыклапедыі» («Звязда» за 17 студзеня) на 36-й міні-старонцы ішла размова пра вопыт старажытнакітайскай медыцыны па зняццю галаўнога болю. Гаварылася пра біялагічна актыўныя кропкі на руках, у якія трэба ўціраць бальзам «Залатая зорка». Аднак па тэхнічных прычынах праілюстраваць рэкамендацыі старажытных лекараў у мінулы раз не ўдалося.

Сёння мы змяшчаем патрэбны малюнак.

Заглянем у падвал

Чую іншы раз ад аматараў агародніцтва: «Люблю сеяць, глядзець на расткі, даглядаць градку... Але захоўваць агародніну — гэта не па мне...» У такой заяве я бачу нейкую долю гульні, піжонства, ці што... Таму што захаваць вырашчаную агародніну да зімы і да вясны — гэта мастацтва.

Нават калі вы не бераце для ўжывання агародніну з падвала, заглядваць туды трэба разы тры ў месяц. Перш за ўсё для таго, каб сачыць за патрэбнай тэмпературай. У сухім падвале агародніна можа моцна падсохнуць, калі тэмпература вышэй чатырох градусаў. Пры 5—7 градусах цяпла агародніна можа загнісціся.

Вядома ж, сапсаваную бульбу, моркву, буракі трэба адбіраць ад здаровых, інакш хваравітая гніль пяройдзе на іншыя клубні і караняплоды. У той жа час не рэкамендуецца часта перабіраць у падвале агародніну, перакладваць з аднаго месца на другое, а галоўнае — перамешваць. Захворванні ж на клубнях у выглядзе вірусаў або іншых хваравітых зачаткаў простым вокам не ўбачыш, а перакідваючы хворую бульбу на іншае месца, вы перакідваеце разам з ёю інфекцыю. Убачылі хворы караняплод — выкіньце яго, вазьміце для ўжывання агародніну, якая ляжыць побач, а тое месца засыпце пяском.

Калі падвал сыры або дрэнна ўцеплены і сцены «пацеюць», агародніну трэба прыкрыць саломай або пілаваннем, каб на яе не траплялі кроплі вады.

Вось у вас захоўваецца ў падвале капуста. Вы заўважылі, што верхнія два-тры лісты ў галоўцы падсохлі. Не спяшайцеся іх здымаць: у гэтых сухіх лістах галоўка добра захоўваецца. Калі ж хаця б адзін верхні ліст пачарнеў і стаў мокрым — у гэтым выпадку патрэбна чыстка капусты. Наогул, лепш за ўсё захоўваць капусту, перавязаўшы храпку вяровачкай і падвесіўшы да столі. Або пакладзіце галоўкі на рашэцістую паліцу ў адзін — два слаі.

Цыбулю можна захоўваць і ў жылым пакоі, але да нейкай ступені яна страчвае пры гэтым свае жыццёвыя сокі, як бы ўсыхае. Лепшая тэмпература для цыбулі 5—10 градусаў цяпла. Але цыбулю-сявок, прызначаную для пасадкі, добра захоўваць у жылым пакоі (на адлегласці паўтара метра ад батарэі), каб, пасаджаная вясной, яна не пайшла «ў стрэлку».

Пры ўзмацненні маразоў закрывайце ў падвале аддушыны, уцяпляйце ўваходныя дзверы. У цёплае надвор'е аддушыны лепш напач адкрываць.

Каб панізіць празмерную вільготнасць паветра ў падвале, адчыняюць дзверы і аддушыны адначасова. Можна паставіць у склеп скрынку з нягашанай вапнай, з соллю, з драўнінным вугалем, якія ўцягваюць ваду. Калі трэба павысіць вільготнасць — пастаўце скрынку з мокрым пяском.

Н. ВАСІЛЕНКА,
кандыдат сельскагаспадарчых навук.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

АБ АГАВОРЦЫ ДА ПАГАДНЕННЯ АБ СТВАРЭННІ САДРУЖНАСЦІ НЕЗАЛЕЖНЫХ ДЗЯРЖАЎ

У адпаведнасці з пунктам другім пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 10 снежня 1991 года «Аб ратыфікацыі Пагаднення аб стварэнні Садружнасці Незалежных Дзяржаў» Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. У мэтах стварэння неабходных умоў для рэалізацыі артыкула 11 вышэйназванага Пагаднення прадугледзець, што на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь дзейнічаюць правілы аб прымяненні заканадаўства Рэспублікі Беларусь і былога Саюза ССР, замацаваныя ў артыкуле 72 Канстытуцыі (Асноўнага Закона) Рэспублікі Беларусь і артыкуле 3 Закона «Аб асноўных прынцыпах народаўладдзя ў Рэспубліцы Беларусь».

2. Даручыць Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. Шушкевічу ўзгадніць з кіраўнікамі дзяржаў СНД заўвагі да Пагаднення, прапанаваныя Камісіяй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па нацыянальнай палітыцы і міжнацыянальных адносінах.

3. Гэту пастанову ўвесці ў дзеянне з 10 снежня 1991 года.

**Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.**

16 студзеня 1992 года. г. Мінск.

Пастанова Прэзідыума Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

АБ УТВАРЭННІ КАМІСІІ ДЛЯ ПРАВЯДЗЕННЯ ПЕРАГАВОРАЎ З КІРАЎНІКАМІ ДЗЯРЖАЎ, ЯКІЯ ЎВАЙШЛІ Ў СКЛАД САДРУЖНАСЦІ НЕЗАЛЕЖНЫХ ДЗЯРЖАЎ, ПА ПЫТАННЯХ УТРЫМАННЯ УЗБРОЕНЫХ СІЛ САДРУЖНАСЦІ НЕЗАЛЕЖНЫХ ДЗЯРЖАЎ

Прэзідыум Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

Утварыць камісію для правядзення экстранных перагавораў з кіраўнікамі дзяржаў, якія ўвайшлі ў склад Садружнасці Незалежных Дзяржаў, па пытаннях вызначэння парадку ўтрымання, забеспячэння і рэфарміравання Узброеных Сіл Садружнасці Незалежных Дзяржаў, сацыяльнай абароны ваеннаслужачых і членаў іх сем'яў у наступным складзе:

СТАРШЫНЯ КАМІСІІ —

Шушкевіч Станіслаў Станіслававіч — народны дэпутат Рэспублікі Беларусь, Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

НАМЕСНІК СТАРШЫНІ КАМІСІІ —

Грыб Мечыслаў Іванавіч — народны дэпутат Рэспублікі Беларусь, старшыня Камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па пытаннях нацыянальнай бяспекі, абароны і барацьбы са злачыннасцю.

САКРАТАР КАМІСІІ —

Трусаў Алег Анатольевіч — народны дэпутат Рэспублікі Беларусь, намеснік старшыні Камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны.

ЧЛЕНЫ КАМІСІІ —

Унучка Раман Іосіфавіч — народны дэпутат Рэспублікі Беларусь, старшыня Планавай і бюджэтна-фінансавай камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь;

Гетц Барыс Гаўрылавіч — народны дэпутат Рэспублікі Беларусь;

Каратчэня Іван Міхайлавіч — народны дэпутат Рэспублікі Беларусь, старшыня Камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па пытаннях галоснасці, сродкаў масавай інфармацыі і правоў чалавека;

Кастэнка Анатолій Іванавіч — камандуючы Беларускай ваеннай акругі;

Краўчанка Пётр Кузьміч — міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь;

Садоўскі Пётр Вікенцьевіч — народны дэпутат Рэспублікі Беларусь, старшыня Камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па міжнародных справах і знешнеэканамічных сувязях.

**Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.**

14 студзеня 1992 г. г. Мінск.

ХТО ЁСЦЬ ХТО

«Абапіраемся на інтэлект, імкнёмся да адраджэння»

Ткачоў Міхась Аляксандравіч — старшыня Цэнтральнай Рады Беларускай Сацыял-Дэмакратычнай Грамады.

49 гадоў. Па адукацыі — настаўнік гісторыі і грамадазнаўства. Па прафесіі — археолаг, гісторык-медыевіст. Доктар гістарычных навук. Працуе загадчыкам рэдакцыі гісторыі БелСЭ. Да гэтага адзінаццаць гадоў быў прафесарам гісторыі ў Гродзенскім універсітэце імя Янкі Купалы.

У палітыку прыйшоў разам з перабудовай, хаця яшчэ з універсітэцкіх гадоў заўважаны ў прыхільнасці да ідэй нацыянальнага адраджэння. З яго імем цесна звязана нараджэнне і дзейнасць вядомага ў рэспубліцы культурна-палітычнага клуба «Паходня» — адной з першых ластавак арганізацыйна аформленага іншадумства ў Беларусі.

Жанаты. Мае дваіх дзяцей і ўнука. Сям'я жыве ў Гродна: кватэры ў Мінску лідэр БСДГ не мае, трэці год абыходзячыся пакоямі на прыватных кватэрах.

— Якая палітычная сіла, на вашу думку, кіруе сёння рэспублікай?

— Змены ўлады на Беларусі, як вядома, не адбылося: яна засталася ў руках старых сіл, якія страцілі былую легальную партыйнасць, але захавалі крэслы. Партыйна - савецкая наменклатура працягвае кіраваць рэспублікай, праводзячы сваю ранейшую лінію. Лінія гэта адназначна была накіравана супраць незалежнасці рэспублікі. І ўсе «дасягненні», якія мы сёння маем, — плён дзейнасці той сістэмы, якая ў нас, у адрозненне ад суседняй Расіі, амаль не змянілася. Невялікія дэмакратычныя зрухі, што можна назіраць у парламенце і некаторых гарадскіх Саветах, — гэта толькі подступы дэмакратыі да ўлады.

— Наколькі ўплывовай партыяй з'яўляецца БСДГ? Чым яна адрозніваецца ад іншых дэмакратычных партый Беларусі?

— Беларуская Сацыял - Дэмакратычная Грамада — партыя левага цэнтра. Мы імкнёмся аб'яднаць нацыянальную інтэлігенцыю, высокакваліфікаваных рабочых, студэнтаў, вайскоўцаў, — словам, інтэлектуальную эліту грамадства. Па колькасці наша партыя невялікая — на сённяшні дзень у ёй каля 1,5 тысячы членаў. Але гэта людзі, якія свядома прыйшлі да ідэалаў сацыял-дэмакратыі, асэнсавалі значнасць нацыянальных праблем на Беларусі. Прычым у нас у партыі не толькі беларусы, хоць мы і арыентуемся на нацыянальнае Адраджэнне. У партыйных анкетах нават няма графы «нацыянальнасць».

Асноўныя кірункі нашай дзейнасці — стабілізацыя сітуацыі ў рэспубліцы, дасягненне поўнай незалежнасці Беларусі, вырашэнне сацыяльных праблем. Калі больш канкрэтна — нацыянальнае Адраджэнне, суверэнітэт, сацыяльная абарона грамадзян. Мы лічым, што гэта — трыадзіная задача, састаўныя часткі якой неразрыўныя.

— Вы робіце стаўку ў асноўным на нацыянальную інтэлігенцыю. Але беларуская інтэлігенцыя — гэта зусім не такі палітычна актыўны слой, як у Расіі ці на Украіне. Вы не адчуваеце гэтага ў сваёй партыі?

— На жаль, адчуваем. Наша інтэлігенцыя пакуль што спіць у шапку. Зусім не падае голасу настаўніцтва. Стала зусім мізэрнай роля Саюза пісьменнікаў Беларусі. Нашы літаратары лічаць за лепшае іграць ролю нейтралаў. А ў сённяшнім жыцці быць нейтралам — не на карысць народу.

— На сваім апошнім пленуме БСДГ услед за іншымі дэмакратычнымі партыямі выказалася за рэферэндум аб датэрміновым роспуску Вярхоўнага Савета. Вы не лічыце, што гэта акцыя, на якую пойдзе шмат сіл і часу, можа не прынесці жаданых вынікаў? Зноў на няпэўны час, пакуль будуць праводзіцца рэферэндум і выбары, а потым новы Вярхоўны Савет пачне «прыціраццa» і выбіраць шматлікія камісіі, — Беларусь апынецца без улады. Ці не лепш пачакаць да новых выбараў?

— У вашых разважаннях ёсць сэнс, — многія члены Цэнтральнай Рады партыі таксама выказвалі такія апасенні. І ўсё ж мы падтрымалі ідэю рэферэндуму, адначасова выказаўшыся за стварэнне грамадска - палітычнага блоку ўсіх дэмакратычных сіл з умоўнай назвай «Новая Беларусь», які б у час новых выбараў вылучыў сваіх кандыдатаў у дэпутаты. Такі крок, на маю думку, здольны стабілізаваць абстаноўку.

Для ўсіх відавочна, што Вярхоўны Савет у цяперашнім выглядзе недзеяздольны, ён не мае ўласнай палітычнай канцэпцыі і стрымлівае рух рэспублікі да незалежнасці і свабоднай эканомікі.

— Ваш прагноз: як доўга яшчэ пратрымаецца наш Вярхоўны Савет?

— Думаю, што нават калі ўдасца сабраць 350 тысяч подпісаў, неабходных для прыняцця рашэння аб рэферэндуме, — дэпутаты наўрад ці пойдуць на самароспуск. Яны хутчэй згодзяцца на рэарганізацыю, да якой ужо даўно заклікае С. Шушкевіч: зробяць Вярхоўны Савет пастаянна дзеючым, з абмежаванай колькасцю членаў.

Але ўстойлівасць парламента будзе залежаць не толькі ад гэтага, але і ад становішча ў нашых суседзяў па Садружнасці. Падзеі разгортваюцца так імкліва, што любы новы дзень можа карэнным чынам змяніць сітуацыю. Баюся, што нам яшчэ давядзецца сутыкнуцца з многімі праблемамі двухбаковых адносін з Расіяй, у тым ліку з тэрытарыяльнымі, што выклікана ростам імперскіх амбіцый у пэўных палітычных колах нашага былога «старэйшага брата». Хоць у Беларусі намнога больш падстаў для тэрытарыяльных прэтэнзій, чым у яе суседзяў: нашу рэспубліку «абрэзалі» пасля рэвалюцыі так, як нікога іншага. Прывяду толькі два прыклады. Былы Мсціслаўскі павет у 1924 годзе страціў 1/3 частку спрадвечных беларускіх зямель—Манастыршчыну, Хіславічы, Шумячы, Любавічы, Краснае. Тое ж самае можна сказаць пра былую Віцебскую губерню: Веляж, Себеж, Усвят, Невель, Дзвінск адышлі да Расіі і Латвіі.

— Ці існуе сёння пагроза суверэнітэту Беларусі, і ад каго яна зыходзіць?

— Патэнцыяльная пагроза існуе — не толькі знешняя, але і ўнутраная. Калі эканамічны крызіс абвострыцца да крайніх межаў, у народзе можа адрадзіцца туга па «жалезнай руцэ». Адсутнасць дэмакратычных традыцый у гэтым выпадку стане спрыяльнай глебай для з'яўлення палітычнага эквілібрыста накшталт Жырыноўскага, для якога суверэнітэт рэспублікі — костка ў горле.

Знешняя пагроза найперш асацыіруецца з тэрытарыяльнымі прэтэнзіямі, а таксама з магчымым ваенным пераваротам. Галоўнае бесквaтэрнае войска цяпер — найвялікшы фактар нестабільнасці. Яно робіцца ўсё больш самастойнай палітычнай сілай і ўжо адважваецца дыктаваць дзяржаве сваю волю.

— Выйсцем можа стаць уласнае Беларускае войска?

— Так, уявіць без яго незалежнасць Беларусі немагчыма. Прычым у ідэале я бачу беларускую армію монанацыянальнай, якая будзе складацца толькі з выхадцаў з Беларусі. Упэўнены, што ў гэтым выпадку адразу адпадзе праблема «дзедаўшчыны»: сцвярджаю так, бо знаёмы з вопытам Войска Польскага, дзе такой з'явы няма. Адзін псіхалагічны склад, адна ментальнасць, адно веравызнанне — гэта зусім не такая дробязь, як можа здацца на першы погляд. Але, зразумела, на пачатковым этапе нам давядзецца прымірыцца з цяжкай і грувасткай ваеннай спадчынай, што засталася ад былога мілітарызаванага Саюза.

— Вы даволі крытычна ацанілі наш Вярхоўны Савет. А як ставіцеся да дзейнасці цяперашняга беларускага ўрада?

— Адназначна ацэньваць яго работу цяжка. Характарызаваць яе толькі адмоўна было б няправільна і неаб'ектыўна. Мы мусім прызнаць, што ў параўнанні з іншымі рэспублікамі былога Саюза эканамічныя страты на Беларусі найменшыя, а Мінск летась нават не дапусціў спаду вытворчасці. Іншая справа, што ўсё гэта знікла ў бяздонней дзіры інфляцыі і ценявой эканомікі.

Разам з тым вядома, што ўрад стаў прытулкам для былой партыйнай наменклатуры, што ён тарпедуе многія прагрэсіўныя законы.

Часта ўрад спазняецца з рашэннямі, пляцецца ў хвасце падзей. Але я б не сказаў, што цяперашні Савет Міністраў — найгоршы варыянт для сённяшняй эканомікі.

— Якія адносіны ў БСДГ з Народным фронтам?

— Паміж нашымі кіруючымі структурамі не ўзнікае ніякіх праблем і канфліктаў. Мы разам змагаліся за незалежнасць рэспублікі, за нашу нацыянальную сімволіку і ў гэтым сэнсе ідзём паралельнымі курсамі. Розніца паміж намі найперш структурная. БНФ — шырокі грамадскі рух, а БСДГ— партыя, са сваімі Праграмай і Статутам. Дарэчы, многія члены Грамады з'яўляюцца адначасова «народнафронтаўцамі».

— Але на палітычнай шкале БНФ, відавочна, знаходзіцца лявей, чым Грамада?

— Так, гэта больш радыкальная структура.

— Здаецца, Грамада — адзіная партыя, якая мае сваіх дэпутатаў у цяперашнім Вярхоўным Савеце?

— Так, сярод дэпутатаў — дзесяць членаў БСДГ, якія ўваходзяць у дэпутацкую апазіцыю, яшчэ двое працуюць у парламенце, але прыналежнасцю да апазіцыі сябе не звязваюць.

— Ёсць звесткі, што камуністы таксама падтрымліваюць ідэю рэферэндуму і датэрміновых выбараў Вярхоўнага Савета. Наколькі рэальныя, на вашу думку, іх спадзяванні на перамогу?

— Думаю, шанцы на пэўную частку галасоў у іх, бясспрэчна, ёсць. Але дэмагогія старога пакрою цяпер шырокай падтрымкай карыстацца не будзе. Асабліва ў буйных гарадах. Камуністы могуць разлічваць на глухую правінцыю, да якой не дайшла дэмакратызацыя, на ветэранаў, на былых партыйных функцыянераў, якія страцілі мяккія крэслы. Але перавагі ў будучым парламенце ў іх, я думаю, не будзе.

— Ці замінае пасада лідэра партыі вашай асноўнай рабоце?

— Вядома, сумяшчаць гэтыя абавязкі нялёгка. Але, як кажуць, — калі не я, то хто?

Хочацца давесці да канца распачатую мною справу — выдаць вельмі неабходную цяпер Гістарычную Энцыклапедыю Беларусі. Ад гэтай работы атрымліваю вялікае прафесійнае задавальненне. Тут працуюць мае веды, мой розум, у нейкай ступені — душа. А ў занятку палітыкай на першым плане — свядомасць, пачуццё неабходнасці гэтай працы дзеля будучыні, дзеля таго, каб закласці ў нашай рэспубліцы падваліны дэмакратыі.

— Вы чытаеце нашу газету?

— У мінулым я — сталы чытач «Звязды»: падпісваўся на яе дваццаць пяць гадоў. Перапыніў падпіску два гады назад, калі ў газеце пачалі з'яўляцца «антыфронтаўскія» «аглабельныя» артыкулы. Але пасля жніўня мінулага года «Звязда» стала іншай, — яна адраджаецца, робіцца своеасаблівым цэнтрам беларускага друку. І я не схільны ўспамінаць старыя крыўды: падумаю над тым, каб аднавіць падпіску.

Гутарыў Валянцін ЖДАНКО.

Яшчэ раз аб купонах

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

банка Рэспублікі Беларусь з забіраннем 500 (пяцісот) купонаў ад агульнага кошту пакупкі. Пры продажы менш чым 5 штук купоны бяруцца з разліку: за 1 кола — 100 купонаў.

3. У сувязі з прыняццем пастановы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 10.01.92 г. № 10 «Аб нормах кампенсацыі камандзіровачных расходаў» унесці змяненні ў Інструкцыю п. 1.7 абзац 4.

«Пры выплаце работніку камандзіровачных расходаў, незалежна ад месца камандзіроўкі, поўнасцю забяспечваецца купонамі норма кампенсацыі сутачных».

4. Устанаўліваецца, што для замежных грамадзян, якія маюць у адпаведнасці з Інструкцыяй права пры абмене свабодна канверсуемай валюты на рублі па ўстаноўленаму курсу атрымліваць купоны ў размеры 100 працэнтаў ад сумы разавага абмену, сума выдачы купонаў не павінна перавышаць 5.000 рублёў.

5. Грамадзянам, якія атрымліваюць аліменты, купоны выдаюцца па месцы атрымання аліментаў у размеры 60 працэнтаў ад іх сумы, але не менш чым на 150 рублёў (г. зн. пры выдачы аліментаў у суме 250 рублёў і ніжэй грамадзяніну належыць купонаў на 150 рублёў) і не больш чым на 2.500 рублёў.

6. Пры атрыманні ў I квартале г.г. незапатрабаваных раней сум дапамог на дзяцей, якія прыпадаюць на рад месяцаў 1991 г., купонамі забяспечваюцца толькі дапамогі бягучага года (студзеня, лютага і г. д.) у агульнаўстаноўленым парадку.

7. Дазволіць установам банкаў і выканкомам мясцовых Саветаў ажыццяўляць выдачу купонаў асобам і арганізацыям недзяржаўных форм уласнасці, якія зарэгістраваны ва ўстаноўленым парадку і займаюцца прыватным возніцкім промыслам з разліку 100 працэнтаў затрат на бензін, указаных грамадзянінам або арганізацыяй у разліку па выплаце падаткаў.

Заява на атрыманне купонаў разглядаецца і візіруецца падатковымі інспекцыямі на падставе дэкларацыі аб даходах і расходах і дагавора-разліку з арганізацыяй.

8. Камісіям выканкомаў мясцовых Саветаў прадастаўляецца права ў парадку выключэння вырашаць у кожным канкрэтным выпадку пытанні дадатковай выдачы купонаў шматдзетным сем'ям.

9. Па просьбе грамадзян удакладняецца пералік малочных прадуктаў, рэалізуемых з купонамі. Гэта — смятана, сыр, тварог, сырная маса, масла, малочныя кансервы, сухое малако, дзіцячыя сухія малочныя сумесі.

З пераліку тавараў, рэалізуемых без купонаў, выключаецца соль.

10. Дазволіць аблвыканкомам, Мінскаму гарвыканкому прымаць рашэнні аб рэалізацыі каўбас паўвэнджаных, цвёрдавэнджаных, мясавэнджаніны з частковым забіраннем купонаў, але не менш як 50 працэнтаў ад кошту пакупкі.

11. Калгасы, саўгасы, прадпрыемствы спажывецкай кааперацыі маюць права ў парадку сустрэчнага продажу за здадзеную мясапрадукцыю рэалізоўваць без забірання купонаў камбікармы і іншую сельгаспрадукцыю, неабходную для вырошчвання жывёлы, грамадзянам-здатчыкам жывёлы, якія заключылі дагаворы па яе вырошчванню і адкорму.

Указаныя дапаўненні з'яўляюцца афіцыйным дакументам і дзейнічаюць з моманту іх апублікавання.

**М. ЛІСАЙ,
намеснік міністра фінансаў,
Р. КРАЎЧАНКА,
намеснік міністра гандлю.**

АЗБУКА ЛЕКАВЫХ РАСЛІН

Ажына шызая

Уяўляе сабой паўкустарнік вышынёй 0,5—1,5 м. Адносіцца да сямейства ружакветных. Плады ажыны ўтрымліваюць цукар (глюкозу, фруктозу), арганічныя кіслоты (у асноўным яблычную), пекцін, дубільныя і араматычныя рэчывы, вітаміны С, В, Е, карацін і мікраэлементы: калій, марганец, медзь, фенольныя злучэнні і іншыя рэчывы. Яны выкарыстоўваюцца як харчовы і лячэбны сродак. Трэба адзначыць, што лекавыя ўласцівасці расліны заўважаны ў народзе даволі даўно. Так, адвар лісця ажыны небеспаспяхова прымяняецца пры лячэнні экзэмы, лішаёў, гнайнічковых і іншых пашкоджанняў скуры. Лісце збіраюць у час цвіцення кустарніка і сушаць. (Бактэрыцыдныя ўласцівасці гэтага адвару былі пацверджаны ў спецыяльных даследаваннях нашых дзён.) Адвар лісця ажыны мае таксама патагонны, адхарквальны і заспакойваючы эфекты, у сувязі з чым выкарыстоўваецца пры прастудных захворваннях і павышанай нервовай узбуджанасці. Дзякуючы вяжучаму і процізапаленчаму дзеянню адвар назначаюць і пры расстройствах страўніка. Для прыгатавання адвару бяруць 6 г лісця ажыны, заліваюць іх 0,5 л кіпню і гатуюць 5—10 мінут, затым настойваюць, працэджваюць і п'юць па паўшклянкі 3—4 разы на дзень.

Свежыя ягады ажыны ўжываюць як вітамінны, агульнаўмацоўваючы і супакойваючы сродак, а таксама як сродак, які паляпшае дзейнасць кішэчніка. Добры эфект ягады і чай з іх аказваюць пры кліматэрычных неўрозах.

Да ажыны (а таксама і некаторых іншых ягад, напрыклад суніц, клубніц, маліны, агрэсту) у асобных людзей можа ўзнікаць павышаная адчувальнасць, г. зн. алергія. Сімптомы яе выяўляюцца часам праз 5—7 мінут.

У далейшым не трэба есці тыя ягады (а таксама варэнне, кампоты, сокі і г. д., прыгатаваныя з іх), якія выклікалі ў вас алергічную рэакцыю.

53

Жэньшэнь

Расліна гэта авеяна легендамі, пра яе складзены вершы, напісаны кнігі. «Панакс» — такая лацінская назва жэньшэню, што азначае «лякарства ад усіх хвароб». Яго называюць таксама «каранем жыцця», «насеннем зямлі», «дарам бессмяротнасці», «святой травой». Ужо пяць тысячагоддзяў назад жэньшэнь прымяняўся ў тыбецкай медыцыне.

Жэньшэнь — невысокая (40—70 см) шматгадовая расліна сямейства араліевых. Узрост яго можа дасягаць 100 гадоў і больш. У межах СССР жэньшэнь расце толькі на Далёкім Усходзе, у Прыморскім і Хабараўскім краях. Запасы дзікарослага жэньшэню даўно збяднелі (ён уключаны ў «Чырвоную кнігу СССР»), таму яго ўсё шырэй сталі культываваць на плантацыях Прымор'я, еўрапейскай часткі СССР, Каўказа. Навучыліся вырошчваць гэтую капрызную расліну і некаторыя садаводы на сваіх прысядзібных участках, а ў апошнія гады наладжана прамысловае вырошчванне клетачных культур жэньшэню.

Якое ж яго ўздзеянне? Жэньшэнь павышае працаздольнасць і агульную супраціўляльнасць арганізма да захворванняў і неспрыяльных уздзеянняў. Прэпараты яго аказваюць стымулюючы і танізуючы эфект, у сувязі з чым іх з поспехам прымяняюць пры фізічнай і разумовай стомленасці, пасля працяглых хвароб (жэньшэнь актывізуе ў аслабленым арганізме схаваныя жыццёвыя рэзервы), пры гіпертаніі і неўрастэніі, вегетанеўрозах, дэпрэсіўным стане.

Жэньшэнь рэкамендуецца прымяняць у асенне-зімовы перыяд. Вясной і летам танізуючае і стымулюючае дзеянне яго падае да мінімуму. Трэба заўважыць, што, валодаючы разнастайнымі лекавымі эфектамі, прэпараты жэньшэню не аказваюць якіх-небудзь шкодных пабочных уздзеянняў, характэрных для штучных хіміятэрапеўтычных сродкаў. Разавая дазіроўка складае 15—25 кропель спіртавой настойкі (1 : 10), або 0,15—0,3 г парашку (або таблеткі) жэньшэню. Прымаюць іх 2—3 разы на дзень да яды.

54

Чысціня і парадак— ваша візітная картка

ЧЫСЦІНЯ У КВАТЭРЫ — гэта, пагадзіцеся, ваша візітная картка, адна з асноў сямейнай гігіены. Пра тое, як з мінімальнымі намаганнямі падтрымліваць парадак і чысціню кватэры і рэчаў, якімі вы карыстаецеся, і пойдзе размова ў раздзеле «Хатняй энцыклапедыі», які мы назвалі «Чысціня і парадак — ваша візітная картка». Асабліва высокія патрабаванні прад'яўляюцца да сродкаў для чысткі і мыцця посуду, у якім захоўваюць, гатуюць і падаюць на стол яду. Яны павінны ўтрымліваць толькі бясшкодныя для здароўя чалавека хімічныя рэчывы.

● **Ваду для мыцця посуду** рэкамендуецца браць гарачую — не ніжэй 50—60 градусаў С. У халоднай вадзе эфект усіх мыйных сродкаў зніжаецца. Выключэнне складае фаянсавая пасуда і хрусталь.

● **Фаянсавую пасуду** (асабліва нізкіх сартоў) можна мыць толькі цёплай вадой, таму што ў гарачай вадзе можа разбурыцца глазур. Цёплай вадой трэба мыць і хрусталь, які ад гарачай вады з часам цямнее.

● **Каб хрустальны посуд лепш блішчэў,** яго трэба працерці шарсцянай анучай, на якую ўзята дробка падсіненага ультрамарынавай сінькай крухмалу.

● **Шкляны посуд будзе лепш блішчэць,** калі пасля мыцця апаласнуць яго вадой, у якую дабаўлена некалькі солі або воцату, а затым чыстай вадой.

● **Пасля чысткі і мыцця посуду,** яго трэба старанна апаласнуць вадой. Сушыць сталовы і кухонны посуд лепш за ўсё ў сушылцы, прычым ставіць яго трэба на рабро, каб хутчэй сцякала вада.

● **Чайны посуд і хрусталь** трэба абавязкова выціраць сухім чыстым ручніком, толькі тады ён будзе добра блішчэць.

● **Эмаліраваны посуд** можна чысціць дробнай соллю, нанесенай на кавалачак вільготнай тканіны.

● **Каб эмаліраваны посуд** служыў доўга, трэба пракіпяціць у новай каструлі падсоленую ваду (5 чайных лыжак на 1 літр вады).

● **Калі сценкі алюмініевага посуду пачарнелі,** то цёмныя месцы трэба працерці кавалачкам тканіны, змочанай у слабым растворы воцату, і старанна прамыць цёплай вадой.

55

● **Каб патэльня больш служыла** і яда на ёй не падгарала, трэба нагрэць новую патэльню з невялікай колькасцю тлушчу, а затым працерці яе буйной соллю (з дапамогай губкі або анучы).

● **Каструлю, у якой падгарэла яда,** трэба заліць вадой, дадаць туды соль або пітную соду (па 1 сталовай лыжцы на 2 літры вады) і гатаваць.

● **Нельга ў гарачы эмаліраваны посуд** наліваць халодную ваду, ад гэтага эмаль трэскаецца.

● **Посуд з вузкім горлачкам** (графіны, вазы, бутэлькі і г. д.) зручна мыць растворам мыйных сродкаў, у які дадаецца дробна патоўчаная шкарлупіна яек або кавалачкі паперы. Посуд пры гэтым трэба энергічна трэсці.

● **Посуд, у якім было малако або цеста,** мыюць спачатку халоднай, а затым ужо гарачай вадой.

● Час ад часу ўзнікае неабходнасць адчысціць **ад накіпу сценкі чайніка,** самавара або каструлі. Для гэтага можна выкарыстаць (апрача спецыяльна выпускаемых парашкападобных сродкаў) пітную соду і эсенцыю воцату. Робіцца гэта так: у чайнік, які трэба ачысціць ад накіпу, наліваюць гарачую ваду і даводзяць яе да кіпення, пасля чаго дадаюць пітную соду з разліку 2—2,5 сталовай лыжкі на 1 літр вады і працягваюць гатаваць на працягу 20—25 мінут. Затым ваду зліваюць і зноў напаўняюць чайнік вадой, у якую дабаўлена эсенцыя воцату (0,5 шклянкі на 4 літры вады). Змесціва зноў даводзяць да кіпення і гатуюць 20 мінут. Пасля гэтага разбухлы слой накіпу можна лёгка зняць са сценак чайніка, напрыклад драўлянай палачкай. А затым старанна прапаласкаць чайнік.

● Ёсць яшчэ адзін **спосаб ачысткі ад накіпу.** У пасудзіну заліваюць раней прыгатаваны слабы халодны раствор салянай кіслаты (4-працэнтнай), награваюць да 60—80 градусаў С і вытрымліваюць 20—30 мінут да разбурэння накіпу. Затым раствор зліваюць, выдаляюць накіп, пасудзіну старанна прамываюць.

● **Каб ачысціць кафейнік** ад тонкага карычневага налёту, у ім трэба пракіпяціць ваду з кавалачкамі лімона.

● Каб ачысціць ад **гразі пазалочаную паверхню,** яе праціраюць ватным тампонам, змочаным у шкіпідары або этылавым спірце. Моцна пацямнелую паверхню пазалочанага вырабу можна асвяжыць, асцярожна працёршы яго фланелевай тканінай, змочанай сумессю з 1 сталовай лыжкі раствору вадкага прэпарата «Белізна» і яечнага бялка.

56

РОЗГАЛАС

КАЛІ ЗАПАХЛА ГРАШЫМА

ПОЛАЦК. Нават самыя адчайныя кааператары не адважваліся ў свой час браць у арэнду памяшканне былога Полацкага малочнага завода, якое дагэтуль было занядбаным. Лічылася таннейшым проста знесці стары паўразбураны будынак, чым траціць грошы (і немалыя) на яго рэканструкцыю. Але лібералізацыя цэн, надыход рынкавых умоў гаспадарання прымусілі кіраўніцтва Полацкага вытворчага аб'яднання мастацкіх вырабаў даць цэхам старога малаказавода другое жыццё. Зараз сіламі гэтага прадпрыемства тут ужо распачаты рамонтныя работы. Фабрыка мастацкіх вырабаў збіраецца размясціць на абноўленых вытворчых плошчах майстэрні па выпуску керамічнага посуду, па мастацкай апрацоўцы драўніны, па пляценню з лазы. Практыка апошняга часу паказала, што менавіта гэтая прадукцыя карыстаецца добрым попытам у рэспубліцы і за яе межамі.

І. КАСЦЮЧЭНКА.

ЛІЧЫЦЕ МЯНЕ ПРАДПРЫМАЛЬНІКАМ...

МАР'ІНА ГОРКА (**С. Ворскі**). Дзве першыя заявы з такой просьбай былі задаволены на чарговым пасяджэнні Пухавіцкага райвыканкама.

Так, два дзелавыя чалавекі, якія маюць юрыдычную адукацыю, на свой страх і рызыку вырашылі паспрабаваць шчасця на ніве прадпрымальніцтва: пачалі самастойна аказваць усім жадаючым юрыдычныя, маркецінгавыя, прававыя і пасрэдніцкія паслугі. На іх імя ў банку былі адкрыты спецыяльныя разліковыя рахункі, таму што акрамя спраў кансультацыйных давядзецца маладым камерсантам самастойна весці і бухгалтарскую справу: усе віды разліковых і касавых аперацый.

Першае прадпрымальніцкае насенне, здаецца, трапіла на Пухаўшчыне ў прыдатную глебу. На чарзе ў выканкаме ляжаць яшчэ заявы з жаданнем «прадпрымальнікам звацца».

ЭЛЕКТРЫЧНАСЦЬ У ДЭФІЦЫЦЕ

КАМЯНЕЦКІ РАЁН (**Ю. Фёдарава**). Старыя газавыя лямпы выручаюць сёння многіх жыхароў раёна. У пушчанскім краі недаатрымліваюць значную колькасць электраэнергіі. На досвітку і надвячоркам у раёне поўнасцю адключаюць электрычнасць у шэрагу сёл і гаспадарак. Энергіі ледзь хапае на патрэбы, звязаныя з тэхналагічнымі працэсамі.

У мэтах эканоміі прынята таксама рашэнне не выкарыстоўваць вулічнае асвятленне ў сёлах, забаронена прымяняць электрычнасць для абагрэву памяшканняў.

Калі надакучыла палітыка...

Множацца партыі, рухі, згуртаванні па самых розных інтарэсах і схільнасцях. У аснове большасці з іх — палітыка. Але ж многім яна проста надакучыла. Людзей усё больш вабіць тое добрае, што захавалася ў нашых душах, — вера ў дабро і справядлівасць, імкненне да парадку і міласэрнасці, надзея на чалавечы розум і добрую волю, любоў да блізкага чалавека, шанаванне старэйшых.

Таму мы шукаем аднадумцаў у руху «У абарону вечных ідэалаў чалавецтва». Упэўнены, што аб'яднаная энергія нашых думак, жаданняў і пачуццяў, наша агульная воля абавязкова зменяць маральны клімат грамадства, а затым і ўмовы нашага жыцця да лепшага, прывядуць да адраджэння нацыянальнай і грамадзянскай свядомасці людзей, беларускай нацыянальнай культуры. Хочацца абараніць і адрадзіць адносіны людзей, заснаваныя на агульначалавечых каштоўнасцях. Калі вас цікавяць гэтыя катэгорыі, запрашаем 25 студзеня з 14 да 17 гадзін у Рэспубліканскі інстытут удасканалення настаўнікаў, аўдыторыя 101. Гэта па вуліцы Рэспубліканскай, дом 8. Там адбудзецца ўстаноўчы сход прыхільнікаў руху.

Юрый БУРУЦІН,
член арганізацыйнага камітэта.

Супраць хваробы— «Вітамін»

У адрас Беларускага дзіцячага фонду прыбыў дабрачынны груз ад амерыканскай міласэрнай арганізацыі «Глабальная дапамога», якую ўзначальвае Норманд Янг.

Размеркаванне лекаў, медыкаментаў па абласцях будзе праводзіцца сумесна з філіялам арганізацыі «Міжнародная дапамога дзецям». Але адно вырашана аднагалосна — дапамагчы не толькі хворым дзецям. Зараз, калі юныя арганізмы асабліва аслаблены і калі сярод школьнікаў столькі захворванняў грыпам, вітаміны патрэбны кожнаму дзіцяці.

Вітаміны арганізацыі «Глабальная дапамога» выраблены з выкарыстаннем лекавых траў. Спецыялісты рэкамендуюць іх дзецям ад 5 да 15 гадоў. Праз раённыя паліклінікі іх атрымаюць бацькі ўсіх юных мінчан.

Міласэрная акцыя «Вітамін» ахопіць поўнасцю і дзяцей аднаго з раёнаў кожнай вобласці. Застаецца толькі спадзявацца, што, калі замежныя дабрачынныя грузы з такімі патрэбнымі вітамінамі будуць больш вялікімі, без увагі не застанецца ніводнае дзіця.

Лідзія ЛІТВІНОВІЧ,
даверaны доктар Беларускага дзіцячага фонду.

Плакала «Бярозка»

Дабавілася зімой турбот пінскай міліцыі: нясуць і нясуць заявы дачнікі. Просьба ва ўсіх адна — знайсці зладзеяў і вярнуць украдзеную маёмасць. Эпідэмія аграбленняў захліснула літаральна ўсе дачныя пасёлішчы. І калі раней няпрошаныя госці абыходзіліся дробяззю — прадуктамі, спіртным, — то цяпер апетыты іх значна выраслі. З домікаў знікаюць тэлевізары, дываны, каштоўны посуд. Але і гэта, аказваецца, не ўсё. На гэтым тыдні з дачы медсястры гарбальніцы Таццяны П. у вёсцы Любель украдзены і вывезены ў невядомым напрамку мэблевы кухонны гарнітур «Бярозка». Шкада пацярпеўшую. Але колькі разоў пераконвала міліцыя: дача — не сховішча для дарагіх рэчаў.

З кулакамі— на жанчыну

У Мінску ў службовым памяшканні гасцініцы «Мінск» касір К. сумеснага савецка-іспанскага прадпрыемства «Фартуна» ў час сваркі збіў прыбіральшчыцу гасцініцы Н., якая ў хуткім часе памёрла ў бальніцы.

Смерць на паляўнічай сцежцы

ПІНСК (С. Шапіра). У мясцовых паляўнічых зноў жалоба. Чаму зноў? Таму, што жывая яшчэ ў памяці трагедыя мінулага года, калі зараджанае ружжо нечакана выстраліла прама ў аўтамабілі. Ахвярай тады стаў 29-гадовы пінчанін. І вось чарговае здарэнне. Пенсіянер Б. ужо пасля палявання перазаражаў сваё ружжо. І рабіў гэта, відаць, няўмела. Раздаўся выстрал — зарад трапіў у галаву Аляксандра Т., загадчыка школьнага аддзялення Пінскага педвучылішча. Бацька дваіх дзяцей загінуў.

Цёпла рукам у чужой кішэні

ГРОДЗЕНСКАЯ ВОБЛАСЦЬ (**Б. Пракопчык**). Многія з нас лічаць, што зімой не абысціся без пальчатак. А вось спецыяліст салона-цырульні № 8 Гродзенскага гарбыткамбіната Л. Мельнікава пераканана, што лепш за ўсё можна пагрэць рукі ў чужой кішэні. Праўда, гэты метад не выклікаў захаплення ў работнікаў абласной дзяржгандальінспекцыі. Яны палічылі, што 18 рублёў 75 капеек, якія Мельнікава перабрала толькі з адной жанчыны за завіўку валасоў, мадэльную стрыжку і іншыя паслугі — гэта звычайны крадзеж. Аднак цырульнік прытрымлівалася іншага погляду, заявіўшы, што сапраўды ўзяла з кліенткі больш, чым належыць, паколькі «лічыць гэта правільным». А падмацавала сваю пазіцыю жалезным аргументам: маўляў, ні аднаго кліента мае расцэнкі не абураюць.

Не супраць пагрэць рукі ў чужой кішэні і некаторыя іншыя цырульнікі Гродзенскага гарбыткамбіната — Л. Мілашэўская, М. Галушка, Т. Пушкарова. А іх калега са Слонімскага гарбыткамбіната В. Жаўнерчык унесла нават «рацпрапанову» — яна не ўключыла ў рабочы ліст частку атрыманай выручкі. У выніку ўсяго праз некалькі гадзін пасля пачатку змены ў яе аказалася 25 «лішніх рублёў».

Ці будзем мець Нацыянальны архіў?

Былая партыйная маёмасць можа стаць яблыкам разладу паміж ведамствамі, якія да нядаўняга часу мірна суіснавалі і супрацоўнічалі. Прыклад гэтага — лёс будынка былога партархіва пры ЦК КПБ на вуліцы Кірава ў Мінску. На яго ўжо даўно прэтэндуе Дзяржаўная бібліятэка РБ — «Ленінка». А днямі ў рэдакцыю звярнуліся з лістом кіраўнікі Галоўнага архіўнага ўпраўлення пры Савеце Міністраў рэспублікі і Беларускага таварыства архівістаў, у якім утрымліваюцца не менш важкія аргументы на карысць таго, каб будынак перайшоў пад Нацыянальны архіў.

Не становячыся па бок ні аднаго з прэтэндэнтаў, «Звязда» ўсё ж лічыць патрэбным звярнуць увагу на клопаты тых, хто непакоіцца аб зберажэнні нацыянальнай спадчыны.

Цэлыя стагоддзі нашы гістарычныя каштоўнасці ганьбіліся і знішчаліся тымі, хто пазбавіў волі працавіты і сціплы беларускі народ. Непамерныя страты нанеслі шматлікія войны, што крывавым валам праходзілі па раскінутай на скрыжаваннях усіх дарог беларускай зямлі. Вярнуць страчанае немагчыма, а вось беражліва захаваць тое, што ацалела ў плыні бязлітаснага часу, неабходна, каб не ісці па шляху нацыянальнага бяспамяцтва. І найлепш, на нашу думку, гэта можна зрабіць, стварыўшы дзяржаўную скарбніцу для захавання гістарычных рэліквій— Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Гэтае сховішча магло б сканцэнтраваць у сабе самыя каштоўныя і самыя старажытныя па часе гістарычныя крыніцы, што з веку ў век захоўвалі і перадавалі нам продкі. Такіх матэрыялаў у Беларусі захавалася вельмі мала ў параўнанні з іншымі краінамі. Знаходзяцца яны ў двух гістарычных архівах, размешчаных у Мінску і Гродне. Асноўны комплекс старажытных дакументаў за перыяд з 14 да 20 ст., якія маюць агульнанацыянальнае значэнне, захоўваецца ў сталічным гістарычным архіве на вул. Казлова, 26. Сярод іх дакументы дзяржаўных устаноў Вялікага Княства Літоўскага, Рэчы Паспалітай, архівы губернскіх устаноў перыяда Расійскай імперыі, сямейны архіў рода Радзівілаў, дакументы пра паўстанні 1831, 1863 гг. і многае іншае. Бібліятэка архіва налічвае 24 тыс. кніг і больш як 10 тыс. газет і часопісаў.

Гэтыя цікавейшыя дакументы маглі б стаць асновай Нацыянальнага архіва. Як найбольш старажытныя па часе, яны патрабуюць адпаведных умоў захоўвання. Менавіта ім павінны быць выдзелены лепшыя сховішчы. Такімі ў сталіцы рэспублікі на сённяшні дзень з'яўляюцца памяшканні былога партархіва пры ЦК КПБ на вул. Кірава, 43, які цяпер ліквідуецца. Умовы захавання там адпавядаюць усім сучасным навуковым нарматывам.

Зыходзячы з такіх меркаванняў, прапануем:

1. Перамясціць дакументы Дзяржаўнага гістарычнага архіва ў г. Мінску (1 млн. спраў) у будынак былога партархіва ЦК КПБ на вул. Кірава, 43.

2. Большую частку дакументаў партархіва (600 тыс. спраў былога архіва Мінскага абкома) перавезці на вызваленыя плошчы гістарычнага архіва, перадаўшы іх архіву Мінскай вобласці, які знаходзіцца у гэтым жа будынку на вул. Казлова, 26.

3. Астатнюю частку партархіва (270 тыс. спраў), у тым ліку дакументы партызанскага руху, перадаць Нацыянальнаму архіву, выдзеліўшы іх у асобную структурную адзінку. У гэтую структурную частку далучыць дакументы па сталінскіх рэпрэсіях, якія згодзен перадаць КДБ рэспублікі, у аб'ёме прыкладна, 700 тыс. спраў.

4. Гістарычны архіў у Гродне (400 тыс. спраў), дзе захоўваюцца дакументы па заходніх тэрыторыях Беларусі, ператварыць у філіял Нацыянальнага архіва.

Такім чынам, комплекс дакументаў Нацыянальнага архіва ў аб'ёме больш 2 млн. спраў, складаўся б з найбольш каштоўнай гістарычнай спадчыны нацыі і з дакументаў сучаснасці, якія сведчаць пра нацыянальныя трагедыі, што давялося перажыць у гэтым стагоддзі беларускаму народу. У будучым пры гэтым архіве можа быць створаны інфармацыйны цэнтр па дакументах усіх архіваў Беларусі.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

РАДЫЁ ШВЕЦЫІ

▲ Шведскія газеты са здзіўленнем паведамляюць, што былы савецкі шпіён У. Кажамякін, які працаваў у Стакгольме пад дахам пасольства і быў выгнаны з краіны за дзейнасць, несумяшчальную з працай дыпламата, зноў праз год вярнуўся ў Швецыю. Гэта тым больш дзіўна, што Кажамякін быў выгнаны без права ўезду ў Швецыю калі-небудзь увогуле. Але на гэты раз ён прыбыў у складзе афіцыйнай дэлегацыі на чале з віцэ-прэм'ерам Расіі Бурбулісам у рангу саветніка. Газеты адзначаюць, што міністр знешніх спраў Швецыі загадзя прасіў Расію не ўключаць Кажамякіна ў склад дэлегацыі, але той усё ж прыехаў.

РАДЫЁ РУМЫНІІ

▲ У Румыніі распрацаваны меры па барацьбе з неапраўданым ростам цэн на мяса, мясапрадукты і іншыя тавары. Сярод прычын празмернага росту цэн — жаданне вытворцаў дасягнуць вялікай рэнтабельнасці. Урад пастанавіў вызначыць тэхнічныя нормы, у адпаведнасці з якімі і фарміраваліся б разумныя цэны.

РАДЫЁ «СВАБОДА»

▲ Фінляндыя пачне пастаўкі нафты ў Эстонію ў крэдыт праз некалькі дзён пасля заключэння адпаведнага пагаднення.

▲ Грузію сёння рвуць на часткі шматлікія і цяжкія для вырашэння праблемы. Рэспубліка стала арэнай крывавых этнічных канфліктаў паміж грузінамі і абхазцамі, асецінамі. Расколаты і самі грузіны: паміж мінгрэламі і немінгрэламі прабегла чорная кошка разладу. Заходняя Грузія процістаіць усходняй. Горад — вёсцы, сталіца — правінцыі, інтэлігенцыя — іншым слаям насельніцтва. Значная яго частка ўзброена, злачынцы бягуць з турмаў і аб'ядноўваюцца ў банды, якія нярэдка маскіруюцца пад палітычнымі сцягамі. Правасуддзе практычна паралізавана. У такіх умовах не можа быць і размовы аб устанаўленні ў рэспубліцы дэмакратычных інстытутаў.

▲ Пакуль на палітычнай арэне Расіі няма фігуры, роўнай Ельцыну па ўплыву і аўтарытэту. А перыядычная апазіцыя з боку Руцкога і Хасбулатава толькі ўзмацняе становішча Ельцына.

▲ Развал савецкай імперыі выклікаў у ёй небывалую актыўнасць крымінальных элементаў, якім ужо цесна ў межах былога СССР. У Венгрыі большасць канфіскаванай паліцыяй зброі — савецкай вытворчасці. У затрыманых нядаўна неанацыстаў карабіны былі таксама савецкія.

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

▲ У Боне разумеюць цяжкасці са стварэннем нямецкай рэспублікі ў Паволжы. МЗС Германіі заклікае не ціснуць на рускае кіраўніцтва, а рэалістычна глядзець на ўсе праблемы ў поўным аб'ёме. Напрыклад, улічваць тое, што на старым месцы нямецкую аўтаномію не аднавіць. З-за сумнага збегу акалічнасцей у былых дамах паволжскіх немцаў сёння жывуць перасяленцы з Беларусі, якія моцна пацярпелі ў гады другой сусветнай вайны.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

ЭКСПРЭС-ДАЙДЖЭСТ

Райвыканкам зацвердзіў Палажэнне аб правядзенні аўкцыёнаў па продажы камунальнай уласнасці ў раёне. Аўкцыённаму продажу падлягаюць невыкарыстоўваемае жыллё, вытворчыя і адміністрацыйныя будынкі, гаспадарчыя пабудовы і інвентар, тэхніка.

Вызначаны парадак правядзення аўкцыёнаў, разлікаў за набытыя пакупкі і афармленне аперацый, размеркаванне даходаў.

«Ударны фронт» (Шклоўскі раён).

Упраўленне гандлю гарвыканкама панесла кадравыя страты: у першых чыслах студзеня адзін за другім свае кіруючыя крэслы пакінулі начальнік гэтага ведамства М. Аленскі і яго намеснік А. Руды. Першы вырашыў прадоўжыць сваю кар'еру ў малым прадпрыемстве, другі — у калгасе.

«Вестник Могилева».

ТЭЛЕБАЧАННЕ

24 студзеня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Фарбы Ала-Тоа». Кінанарыс.
9.00. Беларуская літаратура. 9 клас.
9.25. «Азоўскае мора». Дак. фільм.
10.15. «Імгненні кахання». Фільм-канцэрт.
10.45. «Пункт вяртання». Маст. фільм. 2-я серыя.
15.25. Меркурый. Праграма для дзелавых людзей.
16.30. Навіны.
16.35. Педагагічны экран. Крыніцы народнай творчасці.
17.15. Родная школа мая. СШ № 119 г. Мінска.
17.45. «Добрая казка». Мультфільм.
18.00. «Скарб Багаяўленскай поймы», «Хто прылашчыць коніка». Дак. фільмы.
18.55. «Тэлеаўкцыён» запрашае...
19.00. Панарама.
19.25. Абласныя навіны (Магілёў).
19.35. Наш каментарый. Лібералізацыя ў адзін бок.
19.40. III Віцебскі фестываль камернай музыкі.
20.25. Калыханка.
20.45. «Люська». Дак. фільм.
21.15. Тэлебіржа.
21.30. Экран беларускага кіно. «Пад небам блакітным».
22.55. НІКа.

Першая праграма

6.00. Раніца.
8.30. Мультфільмы. Байкі С. Міхалкова. «Травяная пастачка».
8.55. ...Да 16 і старэйшым.
9.35. «У пошуках радасці». Да 80-годдзя Б. А. Пакроўскага.
10.35. «Чалавек са звалкі». Маст. фільм. 4-я серыя.
12.00. Навіны (з сурдаперакладам).
12.20. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
13.20. «У пошуках выхаду». Маст. фільм.
13.50. Брыдж.
14.15. Біржавыя навіны.
14.45. Бізнес-клас.
15.00. Навіны.
15.20. Мелодыі Індыі.
15.50. «Дадатковы прыбывае на другі пуць». Маст. фільм. 2-я серыя.
17.00. «Васіліса Мікулішна». Мультфільм.
17.20. II Усесаюзны фестываль тэлепраграм для дзяцей і юнацтва. Р. Брэдберы. «Усмешка».
18.00. Навіны.
18.20. Мультфільм «Візіцёр».
18.35. Чалавек і закон.
19.15. «Мая сям'я і іншая жывёла» (Вялікабрытанія). 4-я серыя.
19.50. «ВіД» прадстаўляе: «Поле цудаў».
20.45. Добрай ночы, малышы!
21.00. Навіны.
21.35. Прэм'ера. «Улада салавецкая».
23.05. «ВіД» прадстаўляе. У перапынку (0.00)—Навіны.
1.40. «Ранішняя зорка» ў вячэрнім эфіры.
2.40. «Дадатковы прыбывае на другі пуць». 2-я серыя.

Расійскі канал

8.00. Весткі.
8.20. Час дзелавых людзей.
9.20. Англійская мова. 1-ы год навучання.
9.50. Вольны час. «Увага, здымаю!»
10.05. Англійская мова. 2-гі год навучання.
10.35. «Прызнанне». Мастак Іван Сандыраў.
11.00. Без рэтушы.
12.55. «Пятае кола».
13.40. Тхэквандо. «Ліга Джуна Ры».
14.00—14.20. Весткі.
16.00. Дыялог з камп'ютэрам.
16.30. Прастора плюс.
17.00. Паралельныя сусветы.
17.45. Т. Ін. Ка.
18.00. Версія.
18.15. Чэмпіянат Еўропы па фігурнаму катанню. Мужчыны. Адвольная праграма.
19.00. Шчырасць за шчырасць.
19.40. Вольны час.
20.00. Весткі.
20.20. Свята кожны дзень.
20.30. Маст. фільм «Санта-Барбара». 14-я серыя.
21.20. На сесіі Вярхоўнага Савета Расійскай Федэрацыі.
21.50. «Шчыра Ваш...» Монаспектакль Р. Карцава.
23.00. Весткі.
23.25. Акцыя «Пелікан».
23.45. «Рускі стыль» (мода, гісторыя, мастацтва).

25 студзеня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Экран беларускага кіно. «Пад небам блакітным».
10.10. Дак. фільм.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Меркурый.
12.15. «Будзьце здаровыя!» Прамая лінія.
13.15. Дзівосны свет.
13.40. Голас. Частка 1-я.
14.25. Паміж намі, жанчынамі... Аб старасці і добразычлівасці грамадства.
15.10. Голас. Частка 2-я.
15.55. «Дарожная азбука».
16.15. Тэлеклуб «Пошук».
16.45. Адраджэнне.
17.25. «Маўклівая». Дак. фільм.
17.35. Вялікі баль у оперы.
19.00. Панарама.
19.25. «Вест» пачынае і выйграе... Музычная прэзентацыя.
20.25. Калыханка.
21.20. Тэлебіржа.
21.35. «Дзень у Бухарэсце». Маст. фільм.
22.45. НІКа.
23.00. Беларускі рок вітае незалежнасць.

Першая праграма

7.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
8.30. «Няўдачнік». Мультфільм.
8.40. Тэлефільм.
9.15. Інстытут чалавека.
9.55. Ранішняя музычная праграма.
10.25. «Гонг».
11.40. ЭХ.
11.55. Музычны кіёск.
12.25. Прэм'ера рубрыкі «Пані ўдача».
13.25. Мультфільм.
13.35. Маст. фільм «Багатыя таксама плачуць» (Мексіка).
15.00. Навіны (з сурдаперакладам).
15.20. Відавочнае—неверагоднае.
16.00. Маст. фільм «Гісторыя пра прынцэсу-пастушку і яе вернага каня Фалада» (Германія).
17.30. «Каханне з першага погляду». Дзень першы.
18.10. Карэя. Погляд без палітыкі.
18.40. Мультфільм «Пчала Мая».
19.05. «Пяшчотны вобраз твой». Тэлеспектакль.
20.45. Добрай ночы, малышы!
21.00. Навіны.
21.35. «Музычны сюрпрыз...»
22.30. Чэмпіянат свету па боксу сярод прафесіяналаў.
23.00. Еўропа плюс.
0.00. Навіны.
0.20. Маст. фільм «Ідэнтыфікацыя жанчыны» (Італія).

Расійскі канал

8.00. Весткі.
8.20. Каляндарныя абрады ніжагародскай зямлі.
9.00. Баскетбольны агляд НБА.
9.30. «Хочацца верце...» Конкурсная праграма.
10.00. Трэці анёл.
10.25. «Прафесар Сабанці, ці Гульня па правілах».
11.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
13.00. Уладзімір Высоцкі. Іркуцкія сустрэчы.
14.00. Весткі.
14.20. Дом на Чыстых Прудах.
16.20. М-трэст.
16.50. Са сваёй званіцы.
17.15. Чэмпіянат Еўропы па фігурнаму катанню.
18.45. Парламенцкі веснік.
19.00. Познер і Донах'ю.
20.00. Весткі.
20.20. Свята кожны дзень.
20.30. Маст. фільм «Санта-Барбара». 15-я серыя.
21.20. «Нашчадкі». Фільм 5-ы.
22.00. «Зусім сакрэтна».
23.00. Весткі.
23.20. Расмузімпарт.

СПРАВЫ МУЖЧЫНСКІЯ

Як зачараваць жанчыну?

ШЛЯХ ДА СЭРЦА ЖАНЧЫНЫ нялёгкі і заблытаны — гэта ведае кожны мужчына.

А іншы ж раз так хочацца зачараваць цудоўнае нябеснае стварэнне. Але як!

Давайце спытаем аб гэтым дарэвалюцыйных лавеласаў, парады якіх сабраныя ў старой кнізе «Сакрэт для мужчыны». І не будзем прыдзірацца да некаторых тонкасцей іх прыёмаў — яны ж прадукт свайго часу.

Даказана многімі крыніцамі, што іншы раз падабаюцца і брыдкія.

Жанчыне, якая заўсёды знаходзіцца ў акружэнні прыгожых мужчын, іншы раз надакучваюць гэтыя вечна ўсмешлівыя твары. Іншы раз жанчына з пагардай ставіцца нават да вытанчана выпешчаных мужчын і здольна пакахаць каго-небудзь непрыгожага. Гэта з'ява называецца перанасычэннем.

Перш чым спадабацца жанчыне, мужчына павінен даведацца, хто ўваходзіць у яе акружэнне. Калі акружаюць жанчыну вясёлыя і прыгожыя — вы з'яўляецеся да яе заўсёды няголеным і з напускным сумам. Тое, што жанчына іншы раз кахае зусім непрыгожага чалавека, даказана. Бо і Дэздэмона пакахала венецыянскага маўра.

Можа, іншы раз жанчыне падабаюцца маральныя якасці выродка, які большай часткай не захапляецца тымі празмернасцямі ў жыцці, як прыгожыя маладыя людзі. І ўсё-такі можна сказаць, што жанчына звычайна робіць гэта з простай цікаўнасці: дай пагляджу, што хаваецца ў душы вунь таго непрыгожага чалавека. Зазірае ў душу чалавека, і калі яна раней бачыла толькі агіднасць і пошласць у жыцці — то адкрывае ў гэтым знешне непрывабным чалавеку сапраўдны сэнс жыцця. Бывае і наадварот.

Жанчына сціплых, можна сказаць, манаскіх паводзін, акружаная маральна-мудрымі, далікатнымі і інтэлігентнымі людзьмі, улюбляецца ў якога-небудзь пашляка, кідаецца на шыю якому-небудзь мужыку.

Чаму?

Таму, што ёй хочацца даведацца, што хаваецца ўнутры чалавека з пошленькім і непрыгожым тварам ці што хаваецца ў шэрым, забітым мужыку.

Захапленне апошнім, гэта значыць мужыком, — цяпер ужо не ў модзе. Гэта раней легкадумныя паненкі пакідалі бацькоў і маці і сыходзілі ў вёску. Цяпер жа гэта здараецца рэдка. Тое ж, што жанчына кідаецца на шыю пашляку, даказана многімі выпадкамі.

Перш за ўсё і заўсёды ведайце, што жанчына, як яна ні хавае гэта, цікаўная.

Жанчына — гэта суцэльная цікаўнасць.

Жанчына — прыхільніца ўсяго супрацьнатуральнага і разам з тым, як ні дзіўна, прыхільніца эстэтыкі. Прыходзячы да яе, старайцеся перад прыходам крыху заняцца сваім туалетам. Туалет мужчыны адыгрывае важную ролю.

Вы павінны ведаць: 1) якая прычоска вам пасуе, 2) якія ў вас вочы, 3) і што з адзення вам да твару. Першае вы даведаецеся ад цырульніка. Трэцяе — ад краўца. Ну, а другое вы павінны ведаць самі.

Паненкі вельмі любяць чорныя, крыху дзёрзкія вочы; удовы і сентыментальныя дзяўчаты, наадварот, блакітныя. Патрэбна майстэрства добра валодаць вачыма. Глядзіце на жанчыну прама, крыху пранізліва і дзёрзка, так сказаць гіпнатызуйце поглядам. Як вядома, жанчына — слабае стварэнне, у большасці жанчын не развіта сіла волі, і вашы погляды могуць дасягнуць свайго.

Калі што-небудзь расказваеце, глядзіце жанчыне ў вочы, глядзіце, як яна рэагуе на вашы позіркі. Калі яна пры хуткім вашым на яе позірку неўзабаве апускае свае вочы, закрывае іх павекамі ці калі яна глядзіць з некаторым спалохам, але смела і адкрыта, — ведайце, што вы спадабаліся.

Не давярайце жанчыне, якая, калі вы на яе зірнеце, марудна патупіць вочы ці будзе ўхіляцца ад вашага пагляду, — гэта свавольніца бывае верная ў рэдкіх выпадках, яна кахае таксама ў рэдкіх выпадках. Гэта жанчына ці створана для аднаго какецтва, ці для манаства.

Таксама пазбягайце і жартаўлівага, пераліўчатага пагляду.

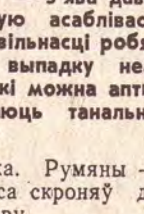
Каб падабацца, вы павінны сачыць за сваім голасам: ён павінен быць мяккім і крыху пераканаўчым.

Для таго, каб вочы набылі хоць крыху гіпнатычнасці трэба іх добра прамываць і рабіць наступныя практыкаванні: старайцеся глядзець імі доўга і ўважліва ў адну кропку і потым закрыць іх неўзабаве, як яны пачнуць зацягвацца туманам. Рабіць гэтыя практыкаванні мінут пяцьдзесят.

Для таго, каб голас быў мяккім і ўладальным, трэба пазбягаць есці шмат мяса і наогул харч, які дрэнна пераатраўліваецца.

Карысна ў дзень разы дватры што-небудзь праспяваць.

ЯК БЫЦЬ ПРЫГОЖЫМІ

І зноў пра макіяж

Людзі з ідэальна правільнымі рысамі твару — з'ява даволі рэдкая. Кожны твар мае сваю індывідуальную асаблівасць, але часта менавіта невялікія недахопы і няправільнасці робяць жанчыну непаўторна цудоўнай. Але ўсё ж у выпадку неабходнасці з дапамогай дэкаратыўнай касметыкі можна аптычна змяніць форму. Для гэтага выкарыстоўваюць танальныя крэмы светлага і цёмнага колеру і румяны.

АСНОЎНЫЯ ПРАВІЛЫ КАРЭКЦЫІ НЕДАХОПАЎ ТВАРУ:

Участкі твару, якія трэба выдзеліць, высвятляюць светлым (асноўным) тонам, цёмны тон наносяць на тыя месцы, якія пажадана затушаваць.

Квадратны твар. Асноўны тон наносяць на сярэдзіну твару, карыгіруючы — на вуглы ніжняй сківіцы. Румяны (пажадана цёмных тонаў) на скроневую вобласць, а затым наўскасяк амаль да насагубной складкі.

Падоўжаны твар. Асноўны тон наносяць на сярэдзіну твару, карыгіруючы — на падбародачную вобласць. Светлыя румяны наносяць кругавымі рухамі ў цэнтры шчок.

Трохвугольны твар (з вяршыняй уніз). Карыгіруючым тонам зацямняюць падбародак і скроні па лініі росту валасоў. Светлыя румяны наносяць адным мазком ад скроняў на выступаючую частку скул.

Круглы твар. Карыгіруючы тон наносяць па вонкавых баках шчок ад скроняў да падбародка. Румяны — пачынаючы са скроняў да сярэдзіны твару.

Плоскі твар. Карыгіруючы тон наносяць на скулы. Для вячэрняга грыму румяны наносяць на сярэдзіну твару (зверху—цёмнага тону).

Двайны падбародак — карыгіруючы тон наносяць на падбародак і растушоўваюць у напрамку шыі.

Зрэзаны падбародак — на падбародак нанесці карыгіруючы тон больш светлы, чым асноўны.

Доўгі нос будзе выглядаць больш кароткім, калі на спінку носа нанесці светлы тон, а на пераноссе і кончык носа — цёмны танальны крэм.

Кароткі нос — на спінку і перагародку носа наносяць светлы тон, а крылы адцяняюць больш цёмным.

Шырокі нос — цёмны тон наносяць на спінку носа, а крылы адцяняюць больш светлым.

Нізкі лоб можна павялічыць з дапамогай светлага тону, а вельмі высокі лоб аптычна змяншаецца, калі на яго нанесці цёмны тон.

Худзеем з дапамогай рухаў

Для барацьбы з лішняй вагой эфектыўныя працяглыя фізічныя нагрузкі пры частаце сардэчных скарачэнняў (ЧСС) 120—130 уд/мін, якія выклікаюць расход тлушчу. Напружаныя, але кароткачасовыя практыкаванні малаэфектыўныя.

Пачніце з прагулак, паскоранай хадзьбы і паступова пераходзьце на раўнамерны бег не менш трох разоў на тыдзень, даводзячы яго працягласць да 30 мінут і больш пры частаце пульса не ніжэй 120 уд/мін. Карысныя таксама хадзьба на лыжах, плаванне і закальваючыя працэдуры.

Трэба памятаць, што з узростам максімальная ЧСС, дасягаемая пры фізічных нагрузках, зніжаецца. Яна можа быць вызначана па формуле:

Максімальная ЧСС — 220 —узрост (гады).

Інтэнсіўнасць першых заняткаў павінна быць такой, каб ЧСС складала 60 працэнтаў ад максімальна магчымай для данага ўзросту. Па меры павышэння ўзроўню фізічнай падрыхтаванасці сярэдняя ЧСС на занятках можа ўзрастаць да 70 працэнтаў ад максімальнай, а ў далейшым — да 85 працэнтаў.

Фізічныя практыкаванні будуць павышаць апетыт, але памятайце: толькі ўмеранасць у ядзе вам на карысць.

Не спяшайцеся хутка пахудзець. Гэта можа пашкодзіць вашаму здароўю, асабліва пры наяўнасці сардэчных захворванняў. Больш надзейна і бяспечна, калі працэс будзе паступовым.

ПРАКТЫКАВАННІ СУПРАЦЬ ПАЎНАТЫ

1. Лежачы на падлозе, на спіне, выцягніце рукі ўздоўж тулава і павольна падымайце выцягнутыя ногі спачатку на 0,5 метра ад падлогі, затым да прамога вугла, плаўна апускаючы. Паўтарыце 8—10 разоў.

2. Лежачы на падлозе, рукі пакладзіце пад галаву, замкнутымі нагамі апісвайце кругі ўправа і ўлева, паступова адрываючыся да падлогі, затым вярніцеся ў зыходнае становішча. Паўтарыце па 5 разоў у кожны бок.

3. Лежачы на падлозе, рукі ўздоўж тулава, далонямі ўніз. Прыпадымайце ногі над падлогай на 30—40 см і скрыжоўвайце іх адну над адной пачаргова. Паўтарыце 8—10 разоў.

4. Замацуйце два гумавыя бінты на сцяне або трымайце іх у руках, усуньце ступні ног у пятлю бінта і рабіце энергічныя раскачванні нагамі. Паўтарыце 15—20 разоў.

Пасля заняткаў прыміце цёплы душ.

ЛЁС ЧАЛАВЕКА

„Я не забіваў, мама!"

1.

НАСЦЕННЫ ГАДЗІННІК у разным драўляным корпусе адбіў поўнач. Але сон не ішоў. «Госпаду Богу памалюся,— замільгала ў свядомасці прывычная, самародная, з болю душэўнага выйшаўшая малітва. — Прачыстай Дзеве пакланюся. Божая Маці, скажы мне ўсю праўду. Калі жывы мой сын, — няхай прысніцца жывым, калі згубіла яго, — няхай з'явіцца мёртвым...»

Несправядлівы суд адабраў сына ў гаспадыні дома дванаццаць гадоў назад. Яму — вышэйшая мера, ёй — кляймо «маці забойцы».

Плакала начамі. Тушыла слязамі апаленае, разарванае сэрца. У шэрым балахоне ўваходзіў у кватэру пахмурны світанак — гэта быў новы кат. Удзень адыходзіла ў бок ад людзей. Гнулася нават пад спачувальнымі поглядамі. І баялася моста. Вады пад мостам. Карагода смерці, што мроіўся ў светлых струменях, і клікаў, і абяцаў лёгкі канец.

Не кінулася. Не ўзяла грэх на душу. Нават Бога, якога пракляла страшэнным мацярынскім праклёнам, вярнула ў малітву, што складалася сама па сабе.

Толькі вось бокам абыходзіў яе прагныя сны пакутнік Мікалай. За дванаццаць гадоў толькі адзін раз з'явіўся на мацярынскія слёзы. У белай сарочцы. У чорным касцюме.

— Дзе ж ты хадзіў так доўга, сынок?

— Была справа, мама...

Нядобрай памяці «віцебская справа», якой яшчэ доўгія гады старыя законнікі будуць пужаць маладое пакаленне юрыдычных факультэтаў.

Трыццаць тры задушаныя жанчыны. Сто семдзесят пяць тамоў следчых матэрыялаў. Няшмат прыкладаў такога ненажэрнага вампірызму можа прыгадаць айчынная і сусветная крыміналістыка.

Ёсць і іншы трагічны рахунак. Чатырнаццаць гадоў хітры і з разлікам пярэварацень вёў паляванне на людзей. І чатырнаццаць гадоў — у год па чалавеку — жорны беззаконнасці перамолвалі лёсы невінаватых, калечылі іх целы і душы. Крыўда ставіла праўду на правеж. Падганяемая бязлітасным бізуном ісціна блукала ў лабірынтах самаагавораў. Людзі ішлі па этапе двайнікамі маньяка Міхасевіча толькі таму, што так трэба было крывому люстэрку тапорнага вышуку і раўнадушнага суда.

Сёння ахвярам следчага і судовага самавольства вернута добрае імя. Гэта адзіная кампенсацыя, якая аказалася пад сілу дзяржаве. Рэабілітаваны і Мікалай Цярэня — пасмяротна. А «віцебская справа» разбухла яшчэ на сто дзесяць тамоў. У іх у вялікай колькасці матэрыялы на следчых, абвінаваўчыя філіпікі супраць пракурораў, судовыя іскі да прафесіяналаў судаводства.

Выязной сесіі Магілёўскага абласнога суда прыйдзецца аналізаваць гэтыя тамы ў Наваполацку каля года, — так лічаць спецыялісты ў галіне юрыспрудэнцыі. Памагай Бог! Няхай мерай вінаватым у наўмысных злоўжываннях або трагічных памылках будзе толькі Закон, праваднікам у вельмі цяжкіх і шматмесячных спрэчках — святло Ісціны. А мы вернемся ў полацкую кватэру маці Мікалая Цярэні і прадоўжым наш сумны расказ.

2.

СТАТНАЯ, ЭНЕРГІЧНАЯ, упэўненая ў сабе, Наталля Паўлаўна не з тых, каго згінае жыццё. Але непапраўная страта завастрыла рысы твару. Дзве глыбокія баразны — у абвод строгага тонкагубага рота — ляглі ад крылаў носа да падбародка. Але гэта — усё. Пытлівая сталь у шэрых вачах ужо ад характару, ад няўступчывай крыві.

«...У сорак трэцім аб'явілі набор у Германію. Староста запісаў Надзю, маю меншую сястру. Бяскрыўдную, спакойную. Такой Нямеччына — немінучая смерць. На хатняй нарадзе вырашылі адправіць мяне. Як самую баявую з чатырох сясцёр... Вырашана — зроблена. Раніцай назначанага дня прыйшла я з рэчамі на зборны пункт. Ён размяшчаўся там жа, дзе і камендатура, — у Нараўлянскім гарвыканкаме. Сабраўся народ. Пачалася рэгістрацыя. Тут я загарэлася сэрцам: адзначуся — і пабягу!..»

Два моцныя паліцаі, налітыя першаком і злосцю, насціглі ўцякачку ў гарадскім парку. Збілі з ног і сталі біць гумавымі бізунамі. Пакуль была ў прытомнасці, Наташа баялася аднаго: скалечаць твар. І як магла закрывала яго локцем, выкручваючыся пад ударамі азвярэлых канваіраў. Апошняе, што памятала, жалезісты смак крыві, якая хлынула горлам. Нямецкія прыхвасні падхапілі беспрытомнае цела і, праваложшы па вуліцах прыціхлай Нароўлі, кінулі збітую дзяўчыну пад плотам бацькоўскага дома. Паміраць, як думалі яны. Але моцны ад прыроды арганізм Наташы ўзяў сваё, яна выжыла. Паўтара месяца выходжвала яе маці на гарышчы, пакуль не паставіла на ногі. Але выйшла, што вылечыла для новай адпраўкі ў Германію.

«...У вагоне для цялят набілася нас чалавек шэсцьдзесят — семдзесят. Хлопцы, дзяўчаты — усе разам. На падлозе салома мокрая, на ёй ляжым... Недзе пад Брэстам разбамбілі дарогу. Ходу наперад няма — састаў загналі ў тупік. Тут, пакуль трое сутак стаялі, мы і дамовіліся бегчы. Усе — аднакласнікі, дзесяцігодку разам канчалі. Папрасіліся нібыта па сваіх справах — канвой адпусціў. Была восень, мох на балоце калючы ад марозу. А мы ж босыя: як ляжалі ў вагоне, так і выскачылі... Немец ходзіць туды-сюды ля колаў, нос схаваў у каўнер, пасвіствае. Я яму: найн, найн — не глядзі, маўляў, сароме юся. А сама — прабачце! —паліто ззаду падняла і нібыта месца добрага шукаю... Крок, другі, яшчэ паўкроку, ад кусціка ды за кусцік — так і зніклі. Утраіх: дзве дзяўчыны і хлопец. Бяжым, чуем — ззаду крычаць, свішчуць, сабакі брэшуць, надрываюцца. Яшчэ хутчэй пабеглі. З аўчаркамі якія жарты: даганяць — разарвуць...»

Лёс пашкадаваў уцекачоў. І добрыя людзі не выдалі. Пад страхам смерці ад помслівай рукі акупантаў дапамагалі, хто кавалкам дранага бліна, хто ўласнага вырабу лапцямі. Пасля двух тыдняў бадзяння па голых лясах прыняла іх Нароўля глухой цёмнай ноччу. Схавала. І ад нячыстага вока фашысцкіх прыхвасняў, і ад карніцкай кулі. Пасля другой папраўкі на гарышчы шлях у Наташы быў адзін — да партызан...

Мікалай Цярэня быў парасткам ад мужнага, жывучага кораня. Такія ўмеюць трымаць боль у сціснутых зубах, не адразу ломяцца. Але — зламалі. Не ў прыклад ганарлівым тэўтонцам і паганцам з нашых, якія, збіваючы пугай і прыкладам рабочую жывёлу для трэцяга рэйха, двойчы апякліся на яго маці. Як зламалі, аб гэтым будзе сказана ў сваю чаргу.

3.

МІРНАЕ ЖЫЦЦЁ нядоўга песціла спакоем і дастаткам Наталлю Паўлаўну. Вывучылася ў Мазырскім педагагічным тэхнікуме. Выйшла замуж за дамавітага, ціхага чалавека. Ён — франтавік, яна, як усе нявесты абрабаванай вайной Беларусі, без пасагу. На ногі падсапраўднаму сталі на цаліне, у кустанайскіх стэпах. Вярнуліся з працоўнымі медалямі. Ды і грошай накапілі.

Спачатку пажылі на радзіме Сцяпана, у Асвейскім раёне. Потым перабраліся ў Полацк. Прыгледзелі добры цагляны дом. Купілі. Жыць бы не сумуючы ў новай хаце, гадаваць дзяцей — але не, чорнай кошкай перабегла дарогу сямейнаму шчасцю бяда.

Мужа разбіў параліч. Восем гадоў Наталля Паўлаўна была свайму Сцяпану сядзелкай. Карміла з лыжачкі, як малое дзіця. Мыла, трымала ў такой чысціні, што патранажныя сёстры і ўрачы здзіўляліся. Сама і вочы закрыла небараку, калі той памёр.

У народзе кажуць: бяда не ходзіць адна. Параліч бацькі зваліў і сына. Жорстка. Непапраўна. Але гэта стане ясна пазней. А тады, калі адбылася бойка ў клубе вёскі Бельчыцы, галоўнай прычынай аказаліся разбітыя вокны.

У групавой сутычцы было шмат удзельнікаў. Але бацькі іншых хлопцаў у час занепакоіліся, аберагалі ад пакарання законам. Не ставіла пытанне аб замене шкла ў крымінальную плоскасць і загадчыца клуба. Ва ўсякім выпадку, на першым часе. Такое дзіва — хлопцы пабіліся. У вёсках спрадвеку сценка на сценку хадзілі, і вялікага грэху ў такой праяве моладзі не бачылі. Загадчыцы, як усякаму добрасумленнаму адміністратару, было важна не дапусціць псавання казённай маёмасці. Пабілі вокны — дык устаўце шкло за свой кошт. Вось што хацела яна прапанаваць бацькам Мікалая, калі стукалася ў дзверы яго дома.

Прыкаваны да пасцелі, бацька не мог адчыніць іх. А ўвечары толькі і паведаміў вінаватымі вачамі, што ўдзень хтосьці прыходзіў і пайшоў, не дастукаўшыся. Ускалыхнуцца б мацярынскаму сэрцу пры гэтай вестцы, убачыць нябачнае! Але, разрываючыся паміж работай, трыма дзецьмі і хворым мужам, Наталля Паўлаўна не пачула бяды, што навісла над сынам.

У ходзе судовага разбору Мікалай усё ўзяў на сябе. І служкі закона ўраўнаважылі пабітае шкло на вагах Феміды двума гадамі пазбаўлення волі. Фармальна — двума, а фактычна чорная меціна суровага прыгавору ўручана была хлопцу бестэрмінова. Судзімасць з часам ператварылася ў нябачнага стваральніка анкетнага сексота полацкай міліцыі, які ні на крок не адставаў ад Мікалая, усё больш пераконваючы яго, што ў гэтым горадзе нармальнае жыццё яму заказана.

Ён не быў анёлам, выпіваў. Напэўна, грашыў і супраць іншых хрысціянскіх дабрачыннасцей. Як час ад часу грашым усе мы. Але давайце на адно толькі імгненне ўявім сабе і становішча дзяжурнага, на якога не вельмі зычлівыя хлопцы гатовыя начапіць любое нераскрытае злачынства, — і ўсе ранейшыя нашы клопаты здадуцца нам дзіцячымі цацкамі.

Празмерная прыліпчывасць міліцыі, пагрозы з вока на вока не ў разлік — гэтыя чырвоныя сцяжкі спарахнелі на сырым ветры часу і цяпер недаказальныя. Здаралася ў адносінах Мікалая Цярэні з органамі правапарадку і штосьці больш істотнае. Напрыклад, насільная смерць, якую, па словах маці, прымервалі да яго задоўга да забойства палачанкі Шайпук, адной з ахвяр Міхасевіча. Тыдзень правёў тады Цярэня на казённых харчах у камеры папярэдняга зняволення. Чакаў самага горшага. І, бадай, дачакаўся б, калі б не трапіў у рукі правасуддзя сапраўдны забойца. Неабавязковасць, поўная незалежнасць такой развязкі ад выпадку канчаткова пераканалі Мікалая, што полацкі клімат для яго смяротна небяспечны

Сёння Наталля Паўлаўна не можа без пакут раскаяння ўспамінаць, як ірваўся ён з гэтага горада, а яна, не жадаючы губляць сына з поля зроку, стрыножыла яго, утрымлівала як магла. У ліпені 79-га, за два месяцы да арышту, сабраўся ён, падганяемы дрэннымі прадчуваннямі, падацца на Поўнач. Перахапіла. Забрала ў пашпартысткі пашпарт, схавала. Пераканала: нельга! Нельга ў тых шыротах быць зімой непадрыхтаваным. Без валёнак. Без добрага футравага адзення.

Але сын настойваў: мама, я не магу жыць у гэтым горадзе. Стаміўшыся ад барацьбы, Наталля Паўлаўна ўступіла. Дапамагла сабраць Мікалаю рэчы. Правяла на чыгуначны вакзал. Сама паставіла чамадан у камеру захоўвання, настаўляючы: набірай нумар дома, кватэры — такі код з памяці сякерай не высечаш.

А дамоў вярнулася — сэрца не на месцы. Ну што яму тая Поўнач: ні родных, ні знаёмых! Хіба што рубель даўжэйшы, чым у маці. Дык і ён у мужчынскіх інтэрнатах, дзе няма беражлівага жаночага вока, між пальцаў выслізне.

Перамагла сябе. Паклікала малодшую дачку Галю. «Дачка, — заспяшалася, адводзячы вочы, — пойдзем, пойдзем хутчэй! Забяром чамадан — без рэчаў не паедзе...» На вакзал не ішлі, а беглі, закранаючы прахожых, не разбіраючы дарогі. Прыйшлі — а ля камеры міліцыянер. Нахабна-ліслівы, пытаннямі так і засыпае. І пра тое яму скажы, і пра гэта...

4.

«ЗАБРАЛІ МЯНЕ на рабоце. Пасадзілі ў чорную «Волгу». «Навошта? — кажу, — жыву ж побач!» Не, саджаюць, вязуць. Прыехалі — патрэбны паняты. Запрашаюць суседку з 60-й кватэры. Раз-другі — яна ні за што. «Дусечка, — ужо сама прашу. — Пойдзем. Я не пакрыўджуся».

Паказалі санкцыю. Пачаўся вобыск. Адкрываю канапу. Потым сервант. Нічога няма. «Што шукаеце?» — пытаю. «Электрычную брытву», — кажуць, і далей ідзе цэлы набор: світэр, начная сарочка, парасон, гадзіннік, штроксавыя жаночыя штаны. Шукалі ўсюды навокал — нічога. «Распішыцеся!» На пратаколе пералічаны названыя рэчы, а справа, супраць пярэчання, вялікая літара «зэт».

Распісалася я, і так крыўдна мне стала. «Дык вы ж не ўсё,—кажу,—абшукалі. У мяне яшчэ падвал ёсць». Спусціліся ў падвал. Там у мяне стаяў стары, скрыўлены «Запарожац». Мужа нябожчыка на прыроду на ім вывозіла, а на паліцы два новыя скаты ляжалі. У орсаўскім магазіне купленыя. Купляла ж я чатыры.

Паехалі яны, нічога не сказаўшы. Праз гадзіну, гляджу, вяртаюцца. «Возьмем у вас скаты да высвятлення». — «На якое высвятленне?» — «Сын казаў, што ўкраў іх». — «А колькі ён украў?» — «Як колькі? Два». — «Э-э, не, — кажу, — госці добрыя, тут у вас прамашка выйшла. Ён павінен быў сказаць: чатыры! Чэкаў я не захавала. А вы захоўваеце?! Даведкі? Даведкі можаце навесці — гэта ваша работа. А скаты гэтыя возьмеце толькі праз мой труп!» — «Глядзіце, — цісну ць, развітваючыся, на псіхіку, — каб ціха было!» — «Гучней не бывае! — кідаю раззлаваўшыся. — У кватэры вобыск. Суседзі ведаюць. На рабоце бачылі, як вы «карэту» падавалі... Чаго ўжо тут маўчаць!..»

5.

КАЛІ НАТАЛЛЯ ПАЎЛАЎНА кідала жменю зямлі на труну мужа, думала: доўгая смерць — страшная смерць, не па Сцяпанавых грахах, жэрабя падмётнае. А як на сына замахнуліся смяротным прыгаворам, прасвятлела — чорным святлом свяціць у вочы сонца, жывую хавае.

Два спатканні было ў маці з прыгавораным сынам. Першае ў Віцебску. У двух кроках стаяла Наталля Паўлаўна ад Мікалая, а не абняць, не заспакоіць. Шкло перагародкі ў пакоі для спатканняў — шкло-канваір. Гаварылі па тэлефоне: трубка маці, трубка сыну.

— Мамачка, я не забіваў. Падавай на перарасследаванне. Я не забойца. Я не вінаваты!

— Сынок, я ж была на судзе. Я чула, што ты сам асабіста гаварыў: «Я трымаў за рукі, Кадушкіна штурхала кляп гэтай дзяўчынцы».

— Эх, мама, калі б цябе кінулі на цэментавы «ложак», і ты б апрытомнела ў крывавай пене — ты б не тое сказала. Калі б ты ведала, колькі я вынес пакут!

— Сынок, коцік мой, мяне таксама катавалі. У Германію забіралі, да паўсмерці білі... Навошта ж ты нагаварыў на сябе?

— Мама, мамачка, селядцом гнілым і сухім цябе не кармілі. Тры дні без вады не трымалі. Перад судом уколаў не рабілі. У карцар не саджалі...

— У карцар... А што такое карцар, сынок?

— Гэта, мама, камера такая — ні легчы, ні сесці. У суткі шклянку вады і кавалак хлеба... Пратрымалі тры дні і сказалі: «Цярэня, возьмеш ты забойства на сябе, не возьмеш — усё роўна мы табе чорным чарнілам крыж паставім на лбе».

— Як гэта, сыночак, крыж на лбе?

— Ну, расстраляюць, мама. Па прыгавору...

А яшчэ расказваў маці сын, як вазілі яго з Віцебска ў Полацк.

— Спыніліся. Дазволілі выйсці «па-маленькаму». Я — у наручніках. Следчы побач ідзе і гаворыць у спіну: «Цярэня, бяжы!» Першы раз я зрабіў выгляд, што не чую. Ён зноў: «Цярэня, бяжы!» Я павярнуўся: «Каб ты мне кулю ў патыліцу — і пабег аформіў?» Калі вярталіся да машыны, ён ударыў мяне ззаду што было сілы — я тыдзень потым не мог сесці на копчык...

Мінск пакінуў у сіле віцебскі прыгавор. Да другога спаткання Мікалай моцна здаў.

— Мама, што дома? — спытаў з-за перагародкі.

— Сынок мой даражэнькі, — галубом забілася аб ненавіснае шкло мацярынская душа, — што дому таму стане! Як ты?..

Тут з-за спіны асуджанага высунуўся плячысты наглядальнік:

— Ваш час скончыўся. Заканчвайце спатканне!

Падштурхваемы ў спіну, Мікалай упёрся дзвюма рукамі ў касяк турэмных дзвярэй, павярнуўся зямлістым тварам да маці, крыкнуў:

— Мамачка, да пабачэння!

Потым яшчэ раз, толькі цішэй:

— Мамачка, бывай!..

Дванаццаць гадоў гэты крык пранізвае мацярынскае сэрца. Наталля Паўлаўна абхадзіла ўздоўж і ўпоперак суды і пракуратуры Віцебска, Мінска, Масквы. Няма ў ёй злосці і помсты. Расстралялі і спалілі ў крэматорыі — дык аддайце жменю попелу. Пакажыце аршын зямлі, што прыняў прах яе сына.

Але штампуе бюракратычны «аўтаадказчык» кампетэнтных органаў ні да чога не абавязваючыя адпіскі. Не дае прамога адказу. Вядзе па замкнёнаму кругу няшчасную жанчыну. А маці спадзяецца. Шукае ў недагаворанасці патаемны сэнс. Раздзімае жар неастылай веры: няхай пакутнік, няхай у сутарэнні, няхай у рудніках — але жывы яе сын.

Нядаўна на ўсяночнай у царкве была, ставіла свечкі Наталля Паўлаўна. Бацюшку спіс памінальны падавала. Супраць імён памерлых вывела цвёрдай рукой: за памін душы. Супраць імені сына Мікалая напісала: за здароўе.

6.

ДАВЕДКА

24 верасня 1986 года на бюро ЦК КПБ было разгледжана пытанне «Аб грубых парушэннях сацыялістычнай законнасці, дапушчаных работнікамі праваахоўных органаў пры расследаванні і разглядзе ў судах шэрагу цяжкіх злачынстваў, учыненых у Віцебскай вобласці».

У пастанове бюро адзначаецца, што партарганізацыямі Віцебскай вобласці, горада Мінска прыцягнуты да строгай партыйнай адказнасці 69 камуністаў — работнікаў праваахоўных органаў, 13 выключана з членаў КПСС. Пракуратурай СССР і Пракуратурай БССР, МУС БССР пакарана ў дысцыплінарным парадку 11 работнікаў, звольнена з органаў і адклікана з саставу суддзяў 23 чалавекі...

Загадчык сектара прыёму грамадзян А. КРАСУЦКІ.

19 лістапада 1990 г.

ДАВЕДКА ПА СПРАВЕ ЦЯРЭНІ М. С.

Шайпук А. В., 1961 года нараджэння, навучэнка Мінскага ГПТВ-12, выяўлена 09.09.79 у зав. Кандраценкі г. Полацка з прыкметамі гвалтоўнай смерці ад задушэння. Па гэтай справе прыцягнуты да крымінальнай адказнасці за забойства Шайпук А. В. і Віцебскім абласным судом асуджаны па арт. 100 і 143 КК БССР Цярэня М. С. — да выключнай меры пакарання і Кадушкіна Л. В. — да 15 гадоў пазбаўлення волі. У адпаведнасці з пратэстам пракурора БССР прыгавор па справе 30.07.86 Вярхоўным судом БССР адменены. Справа ў адносінах Цярэні і Кадушкінай спынена.

Расследаванне па справе вёў былы следчы пракуратуры г. Полацка Кірпічонак П. І., які дапусціў неаб'ектыўнасць, захапіўся адной версіяй, неабгрунтавана прыцягнуў Цярэню і Кадушкіну да крымінальнай адказнасці за забойства Шайпук, вынес пастанову аб іх арышце і склаў абвінаваўчае заключэнне.

Абвінаваўчы прыгавор па справе складзены на аснове паказанняў Кадушкінай, якая неаднаразова іх мяняла, і сведкі Крадзецкага В. А., які даў непаслядоўныя паказанні. Іх паказанні былі супярэчлівыя.

Кадушкіна ў розны час называла чатыры розныя месцы, дзе нібыта яна з Цярэнем хавала ўкрадзеныя ў Шайпук рэчы, аднак іх там у сапраўднасці не аказалася. Былі абвергнуты яе паказанні і ў частцы наяўнасці ў яе пры затрымцы алоўка і губной памады, узятыя ў Шайпук. Сяброўка Шайпук — Генчык пры прад'яўленні ёй гэтых прадметаў заявіла, што Шайпук карысталася не такімі касметычнымі сродкамі.

Пасля затрымання Міхасевіча Кадушкіна заявіла, што яна і Цярэня агаварылі сябе ў забойстве Шайпук у выніку прымянення да іх незаконных дзеянняў з боку работнікаў міліцыі і пракуратуры.

Сведка Крадзецкі В. А. 27.08.86 заявіў, што работнікі міліцыі да яго таксама прымянялі незаконныя дзеянні, і ён вымушаны быў даць хлуслівыя паказанні на Кадушкіну і Цярэню, што ў першай пасля забойства Шайпук у чамадане бачыў жаночыя рэчы, а ў Цярэні — каля васьмі дзесяцірублёвых купюр грошай, што не адпавядала сапраўднасці.

Следчы пракуратуры горада Полацка Кірпічонак П. І., які праводзіў расследаванне па справе, у 1986 годзе звольнены на пенсію, выключаны з членаў КПСС, у 1988 годзе памёр.

Санкцыю на арышт Цярэні і Кадушкінай даў пракурор г. Полацка Конышаў Ф. А., які ўжо памёр.

Спірыдзёнак О. І., намеснік начальніка следчага ўпраўлення пракуратуры Віцебскай вобласці, які аказваў некваліфікаваную дапамогу пры раскрыцці і расследаванні гэтага злачынства,—звольнены з органаў пракуратуры, выключаны з членаў КПСС, Пракуратурай СССР прыцягнуты да крымінальнай адказнасці, справа накіравана ў суд, але вернута на расследаванне.

Дуброўскі Н. Ф. — намеснік пракурора Віцебскай вобласці, які зацвердзіў абвінаваўчае заключэнне і накіраваў справу ў суд, — памёр.

Філіпкоў І. П., начальнік аддзела пракуратуры Віцебскай вобласці, які арыентаваў суд на вынясенне несправядлівага прыгавору, — звольнены на пенсію, выключаны з членаў КПСС.

Дударэнка А. А., пракурор аддзела пракуратуры БССР, што пры разглядзе справы па касацыйнай скарзе ў Вярхоўным судзе даў няправільнае заключэнне, — 18.07.86 звольнены з органаў пракуратуры, аб'яўлена вымова па партыйнай лініі.

Магільніцкі А. І., пракурор БССР, што падпісаў заключэнне ў Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР аб вяртанні скаргі Цярэні аб памілаванні без задавальнення, — звольнены з органаў пракуратуры.

Першы намеснік пракурора БССР дзяржаўны саветнік юстыцыі 3 класа В. К. КАНДРАЦЬЕЎ.

16.11.90 г.

У дамашнім архіве Наталлі Паўлаўны Цярэні шмат такіх дакументаў — пачцівых, пакаянных, запознена спачувальных. Адрасаваныя ёй, яны ў прынцыпе прызначаны для ўсіх нас. Каб абуджаць маральнае пачуццё. Каб напамінаць аб вышэйшым з судоў — судзе сумлення.

Уладзімір ФАКЕЕЎ.

Галоўны рэдактар У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў—32-04-52, 32-41-92, навін—32-15-02, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

ПА НУМАРУ ДЗЯЖУРЫЛІ: член рэдакцыйнай калегіі Іван Бараноўскі, першы намеснік адказнага сакратара Яўген Ляхаў, старшы карэктар Вікторыя Кляновік.

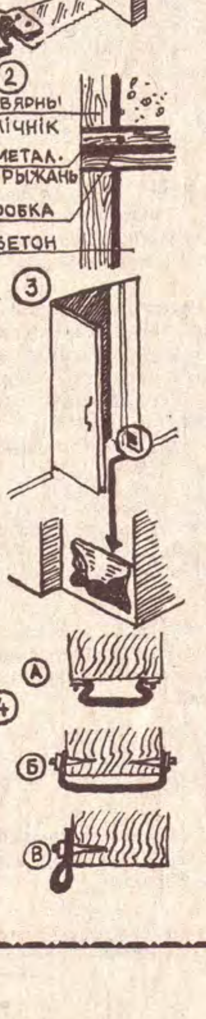
Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку». Тыраж 81.098. Індэкс 63850. Зак. № 16. Выходзіць 250 разоў на год. Нумар падпісаны ў 21.05.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ХАТНЯМУ МАЙСТРУ

Пра дзверы і вокны...

1. Калі дзверы сталі ніжнім бокам чапляцца за падлогу, іх неабавязкова знімаць з петляў. Трэба пад вугал іх падсунуць добра разведзеную сталярную нажоўку, стаць на яе нагой і некалькі разоў энергічна адчыніць і зачыніць дзверы.

2. Іншы раз, асабліва ў новых кватэрах, расхістваюцца каробкі ўваходных дзвярэй. Для іх замацавання трэба ў каробцы і ў тарцы сцяны прасвярліць 2—3 адтуліны (зверху ўніз) з кожнага боку. У адтуліны забіць драўляныя шпунты, а ў шпунты ўкруціць металічныя стрыжні.

3. Надзейна працуе і добра трымае дзверы набойка з гумавага шланга. Прыбіваючы яе да касяка, не забудзьцеся пад галоўкі цвікоў падкласці шайбы.

4. Ад уваходных дзвярэй менш будзе дзьмуць, калі шчыліну паміж дзвярамі і касяком (з боку шарніраў) закрыць палоскай поліэтыленавай плёнкі. Яе можна замацаваць канцылярскімі кнопкамі. Каб не дзьмула пад дзверы пакояў, не пранікалі шум, пыл і пахі, на іх ніжні тарэц прыбіце валік для ўшчыльнення з палоскі сукна або іншага шчыльнага матэрыялу.

61

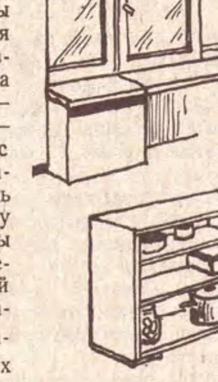
Калі дзверы лёгка знімаюцца з петляў, іх мацуюць, як паказана на мал. А. Калі не знімаюцца, — то як на Б і В.

5. Маленькі кавалачак графіту, калі пакласці яго ў шчыліну прыўзнятай пятлі, пазбавіць вас ад рыпення. Графіт разатрэцца ў парашок і будзе доўга служыць у якасці выдатнай змазкі.

6. Кропля алею, пушчаная ў пятлю, таксама пазбавіць вас ад рыпення.

7. З наступленнем зімы ў людзей, якія жывуць у гарадскіх кватэрах, узнікаюць чыста зімовыя праблемы. Вось дзве з іх: уцяпленне балконных дзвярэй, якія часта служаць крыніцай ахаладжэння пакоя, і захоўванне запасаў агародніны і саленняў. Абедзьве гэтыя праблемы можна вырашыць пры дапамозе шафы-халадзільніка, устаноўленай у балконных дзвярах. Яна ўяўляе сабой драўляную скрыню, адзін бок якой закрыты і звернуты да пакоя, другі, адкрыты, — да балконных дзвярэй. Шафа добра ізалюе памяшканне ад холаду, унутры яе захоўваецца тэмпература ад нуля да некалькіх градусаў цяпла. Памеры вызначаюцца месцам, якое яна будзе займаць. Верхняя накрыўка — на ўзроўні падаконніка, шырыня — па праёму дзвярэй. Такім чынам у вас падоўжыцца падаконнік. Шырыня бакавых сценак павінна перакрываць шчыліны балконных дзвярэй. Шафу можна ўстанавіць на маленькія колы або падбіць знізу лямец. Тарцы сценак акантуйце двайной палоскай шчыльнай тканіны. Адрэгулюйце нахіл шафы так, каб усе тарцовыя бакі шчыльна прылягалі да балконных дзвярэй. Бок, звернуты да пакоя, пафарбуйце пад колер сцен.

62

ПАРАДЫ СА СТАРАЖЫТНАЙ КНІГІ

Нервы

Ракавінныя, уліткападобныя костачкі з вушэй малочных парасят стаўчы ў парашок і прымаць па адной лыжцы на працягу 10 дзён. Збіраць гэтыя костачкі можна з вараных і смажаных парасят.

Запой

Калі пачынаецца запой, дык не трэба перашкаджаць у гэтым, а, наадварот, уліваць пакрысе гарэлку ў ежу і пітво хворага, апырскваць прадметы і выціраць гарэлкай усё яго цела. Спачатку ён будзе адчуваць быццам бы задавальненне, потым жа пачне прасіць пазбавіць яго ад гэтага. Але, нягледзячы на просьбы, усё працягваць да таго часу, пакуль не пачнецца пералом хваробы. Тады даваць штодзённа вечарам па парашку ў 5 грамаў хініну для таго, каб зняць гарачку, паіць моцнай, без вяршкоў, кавай і даваць лёгкую пажыўную ежу і малако. У дзень параксізму рабіць ванны з цёплай вады, класці ў іх спачатку па 1 фунту кухоннай солі, збаўляючы праз дзень па $^{1}/_{8}$ фунта.

Кашаль каровы

Даваць карове раніцай і вечарам серу, намазаўшы яе на хлеб. Кашаль хутка спыніцца.

Блохі

Самым простым сродкам ад блох служыць трава палын. Трэба пакласці некалькі былінак на пасцель (лепш пад прасціну), і тады блохі знікнуць.

Пра чыстку зубоў

На пытанне, ці трэба чысціць зубы? — прырода нічога не адказвае нам. Бясконцыя статкі жывёлы і цэлыя нацыі да глыбокай старасці захоўваюць зубы свае ў здаровым і цудоўным стане, за ўсё жыццё не дакрануўшыся да іх ні зубной шчоткай, ні зубачысткай.

Для здаровых зубоў здаровая сліна і жаванне — лепшыя ачышчальныя сродкі. Чыстка шчоткамі і зубачысткамі для іх залішняя. Здаровыя зубы звычайна стаяць так шчыльна, што рэдка паміж імі застаецца што-небудзь з ежы, а калі ў некаторых і здараецца гэта, дык лепш за ўсё вычышчаць языком тое, што засела паміж зубамі.

Калі ж зубы хворыя, тут, канешне, патрэбна чыстка. Адзін амерыканскі ўрач рабіў мікраскапічнае даследаванне наконт жывёльных і раслінных чужародных рэчываў, што раз'ядаюць зубы, і высветліў, што тытунёвы дым і тытунёвы сок, гэта ж, як і сода, хлорная вада і вуглякіслы аманіяк, зусім іх не разбураюць. Але ўжыванне мыла знішчыла іх у тую ж мінуту. З гэтага можна заключыць, што мыла ёсць самы лепшы сродак для чысткі зубоў.

63

РЫБАЦКІЯ ЗГАДКІ

Калі рыба не клюе

Гавораць, што рыба шукае, дзе глыбей. Не заўсёды і не ўсякая рыба. Навагу, згодны, зімой лепш лавіць на самым дне, а вось корушку-зубатку — у 70 сантыметрах ад яго, корушку-маларотку — у метры. Але ўжо ў сакавіку— пачатку красавіка маларотка ў асобныя дні ловіцца амаль пад лёдам, а зубатку можна выцягнуць з глыбіні ўсяго ад пяці да сямі метраў.

Больш складанае іншае пытанне: як вымераць адлегласць да дна, вызначыць, на якой вышыні «клюе» сёння? На ціхай, спакойнай вадзе, у закрытых бухтах часта прымяняюць глыбінямеры — так званыя «вадалазы». Яго прычэпліваюць да блешні і, вызначыўшы ўзровень грунту, здымаюць. Я «вадалазам» не карыстаюся. Ні ў спакойных гаванях, ні тым больш у праліваx і адкрытых акваторыях з падводным цячэннем. Чаму? Калі вы знімеце глыбінямер і закінеце аблегчаную вудачку ў лунку, яе аднясе на вялікую адлегласць, разлік напэўна акажацца недакладным. Лічу за лепшае замяраць глыбіню заўсёды і ўсюды толькі грузілам, замацаваным на вудзільне, г. зн. звычайнай аснасткай. Але на працягу дня трэба некалькі разоў паўтараць замеры — інтэнсіўнасць цячэння можа мяняцца.

І апошняе. Можна зрабіць усё «па навуцы» і не дабіцца плёну. Гэта значыць, што рыба «жартуе»: падымаецца на недакладныя вышыні, часам вельмі блізка да паверхні. Не трэба расстройвацца з-за таго, што рыба не клюе. Паназірайце за суседзямі: за колькі «махаў» яны вылоўліваюць корушку? Падлічыце свае «махі» і смела ўкарочвайце леску. Улічваючы масавасць апошняй рыбалкі, суседзі-аматары заўсёды знойдуцца.

64